

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Autor: Lenka Peterková
Studijní program: B 7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika- Intervence
Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Tereza Koliášová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Lenka Peterková
Studium:	P17P0581
Studijní program:	B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor:	Speciální pedagogika - intervence
Název bakalářské práce:	Využití metody "Baby sign" u dětí raného věku
Název bakalářské práce AJ:	Usage "Baby sign" method in children of early age

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou využití a efektivity techniky "Baby signs" u dětí do 1 roku věku. V úvodních kapitolách bakalářské práce bude popsán psychomotorický vývoj dítěte do jednoho roku věku a uvedena specifika předřečového vývoje dítěte. Dále pak bude přiblížena metodika "Baby signs" a popsány zkušenosti s aplikací této metodiky v zahraničí. Empiricky orientovaná část bakalářské práce bude na konkrétním příkladu z praxe přibližovat realizaci kurzu "Baby signs" určeného pro rodiče z ČR. V návaznosti na realizaci tohoto kurzu pak bude u rodičů tvořících tuto cílovou skupinu reflektována jejich zkušenost s využitím "Baby signs" a zjišťována efektivita aplikace této metody u dětí do jednoho roku věku, a to v kontextu rozvoje jejich komunikačních dovedností. Z metodologického hlediska bude využito dotazníkové metody.

Jak se domluvit s kojencem a batoletem- Komunikujeme přirozenými znaky a gesty (Vkaštvčík-Šustová Terezie) 17 otázek o znakování s miminky a batolaty zodpovězeno (Linda Acredolo, Phd., Susan Goodwyn, Phd.) S láskou a rozumem (Ivana Procházková, Jitka Ševčíková, Michaela Titon)

Garantující pracoviště: Katedra speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Tereza Koliášová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce PhDr. Petry Bendové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Poděkování:

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce, paní PhDr. Petře Bendové, Ph.D., za její odborné vedení, podporu a rady při realizaci bakalářské práce.

Děkuji také lektorce Baby Signs Ing. Kateřině Kučové, za možnost účasti na lekci Baby Signs a spolupráci na realizaci dotazníkového šetření.

Anotace

PETERKOVÁ, Lenka. *Využití metody "Baby signs" u dětí raného věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020.

Bakalářská práce se zabývá problematikou využití a efektivity techniky "Baby Signs" u dětí do 1 roku věku. V úvodních kapitolách bakalářské práce je popsán psychomotorický vývoj dítěte do jednoho roku věku a uvedena specifika předřečového vývoje dítěte. Dále je pak přiblížena metodika "Baby Signs" a popsány zkušenosti s aplikací této metodiky v zahraničí.

Empiricky orientovaná část bakalářské práce bude, na konkrétním příkladu z praxe, přibližovat realizaci kurzu "Baby Signs" určeného pro rodiče z ČR. V návaznosti na realizaci tohoto kurzu pak bude u rodičů tvořících tuto cílovou skupinu reflektována jejich zkušenost s využitím "Baby Signs" a zjišťována efektivita aplikace této metody u dětí do jednoho roku věku, a to v kontextu rozvoje jejich komunikačních dovedností. Z metodologického hlediska bude využito dotazníkové metody.

Klíčová slova

Baby Signs, předřečový vývoj, děti do jednoho roku věku, komunikační dovednosti

Annotation

PETERKOVÁ, Lenka. *Usage "Baby signs" method in children of early age*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020

The Bachelor's Degree Thesis deals with the topic of „Baby Signs“, its utilization and efficiency in children under one year of age. The opening chapters of this Thesis describe psychomotor development of children younger than one year and also specifics of their pre-speech development. Next, „Baby Signs“ methodology is explained and experience with this methodology applied abroad described.

The empirically oriented part of the Thesis is focused on practical implementation of the „Baby Signs“ courses destined for Czech parents being the target group. Further, experience of those parents participating in the „Baby Signs“ courses is recorded and efficiency of the applied method assessed with respect to development of communication abilities of children under one year. As to the methodology, the questionnaire survey is used.

Keywords:

Baby Signs, development related to periode before chilred learn to talk, children to one year of age, communication skills

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	10
1 Psychomotorický vývoj dítěte do jednoho roku věku	10
1.1 Psychomotorický dítěte od narození do dvou měsíců věku	10
1.2 Psychomotorický vývoj dítěte od tří do pěti měsíců věku	11
1.3 Dítě ve věku 6. - 8. měsíců a jeho psychomotorický vývoj	13
1.4 Vývoj dítěte ve věku 9. - 12. měsíců	15
2 Předřečový vývoj dítěte.....	18
2.1 Hlasové projevy dítěte.....	18
2.2 Vývoj gestikulace.....	19
3 Metodika „Baby Signs“.....	21
3.1 Charakteristika metody	21
3.2 Přínosy metody Baby Signs	22
3.2.1 Znakování u dětí s opožděným vývojem řeči	24
3.3 Zkušenosti s využitím Baby Signs v ČR a v zahraničí.....	24
3.3.1 USA	24
3.3.2 Baby Signs na Slovensku a v České republice.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	32
4 Uvedení do praktické části bakalářské práce	32
4.1 Vymezení cíle praktické části bakalářské práce	32
4.2 Metodologie praktické části bakalářské práce	33
4.3 Charakteristika místa výzkumného šetření a vzorku.....	34
4.3.1 Informace o respondentech dotazníkového šetření	35
4.3.2 Průběh realizace výzkumného šetření.....	35
5 Realizace kurzu Znakujeme se zpěvem a hrou	37
5.1 Obecné informace o kurzu Znakujeme se zpěvem a hrou	37
5.2 Průběh vybrané lekce- Znakujeme se zpěvem a hrou.....	38
5.2.1 Souvislosti s učením miminka metodě Baby Signs	40

5.3 Znaký Baby Signs	42
6. Dotazníkové šetření	45
6.1 Výsledky dotazníkového šetření lektorek Baby Signs.....	45
6.2 Výsledky dotazníkového šetření maminek aktuálně docházejících na kurz Baby Signs.....	53
7. Zhodnocení cílů praktické části bakalářské práce.....	62
Závěr	65
Seznam literatury	66
Seznam internetových zdrojů:.....	68
Zdroje obrázků:	69
Seznam tabulek a grafů:	70

Úvod

Schopnost dorozumět se ve svém prostředí, je pro člověka jednou ze základních potřeb a neodmyslitelně patří k životu již od nejranějšího počátku. Primárním prostředkem lidské komunikace je řeč. Touhu dorozumět se, tedy hlavně dát najevo své pocity a potřeby má však již malé dítě, batole. Prvními slovy se ale dítě začíná vyjadřovat přibližně v jednom roce. O schopnosti komunikovat, kdy je řeč zcela srozumitelná a pro domluvu tedy účelná můžeme však mluvit až okolo pátého roku.

Metoda Baby Signs, jež se stala námětem pro zpracování této bakalářské práce, je poměrně novým programem, kterým se, v Americe přibližně před dvaceti lety, pokusily Ph.D. Linda Acredolo a Ph.D. Susan Goodwyn vyřešit problém na úrovni komunikační bariéry mezi batoletem a jeho okolím vyřešit. Jejich zaujetí primitivními dětskými posunky, jimiž batolata běžně některá slova symbolizují, odstartovalo myšlenku tuto jejich schopnost záměrně podpořit a použít k účelné komunikaci. Tento nápad se po několika letech výzkumu ukázal jako zcela revoluční. Během několika let si, právě díky vědeckému podložení, program získal důvěru mnoha maminek a šířil se po celém světě. Dnes se metoda Baby Signs již několik let dostává postupně do povědomí i u nás. Baby Signs není jen volnočasovou aktivitou matky a dítěte, ale také vstup do porozumění světa batolete.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Psychomotorický vývoj dítěte do jednoho roku věku

Dovednosti v oblasti smyslů, sociálního kontaktu, hrubé a jemné motoriky, pohybových souher a řeči rozvíjí dítě postupně a souběžně. Zdokonalování jedné disciplíny podporuje kvalitnější zvládnutí další oblasti. (Kiedroňová, 2010, s. 112)

1.1 Psychomotorický dítěte od narození do dvou měsíců věku

Již v období nitroděložního vývoje přichází dítě do kontaktu jak se zvuky tak i doteky. Smysly jsou tak stimulovány ještě dříve, než přijde na svět. Zároveň prožívá plod vše, co se co se děje s tělem matky. Dá se tedy mluvit také o jakémsi prvním sociálním kontaktu.

Bezprostředně po narození dítě přirozeně navazuje na předchozí zkušenosti a nejvíce se tedy dožaduje právě matčina hlasu a doteku. V tomto období však dítě ještě není schopné zaostřit zrak. Smysly novorozence jsou ale citlivé na silné světelné či zvukové podněty, což můžeme potvrdit následnou reakcí dítěte, jež má zatím podobu pouze jemného sraštění čela, nejčastěji ale pláče. Navázat optický kontakt zvládne novorozenec jen na velice krátkou dobu. (Kiedroňová, 2010)

U novorozence jsou vyvinuty všechny základní nepodmíněné reflexy, tedy reflex sací, hledací, polykací, vyměšovací, orientační, obranné, úchopové a polohové. V klidu je pro dítě nyní přirozené celkové ohnutí těla, kdy je ohnuta jak páteř, tak končetiny a prsty sevřené v pěsti. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

V **1. měsíci** jsou smysly zatím stále na počátku svého vývoje. Přesto již dochází k, byť zatím jen drobným, pokrokům. Dítě je nyní schopné krátké fixace zraku. Oči dokáží předmět sledovat v rozmezí přibližně 45° na obě strany od středu. V tomto věku je však jak schopnost fixace, tak sledování možná pouze, pokud se jedná o předmět ve vzdálenosti 20cm před obličejem dítěte.

Z hrubě motorických pohybů těla, zvládá měsíční miminko, pouze na velice krátkou dobu, zvednutí hlavičky z polohy na břicho. Myšlení je zatím soustředěno pouze na věci, které jsou bezpodmínečně třeba. V tomto věku jsou těmito věcmi mateřské

mléko pro uspokojení tělesných potřeb, k psychickému klidu pak pocit bezpečí. Ať už tedy při procesu kojení, či chování a uspávání, je pro miminko velice důležitý blízký kontakt s matkou. Právě proto, že toto je vůbec první kontakt novorozence s dalším člověkem, je důsledkem nejen zmíněné uspokojení potřeb, ale také základ sociálního vývoje dítěte.

Rodiči často jedním z nejočekávanějších momentů, je schopnost dítěte vyjádřit radost pomocí úsměvu, která se začíná objevovat okolo **druhého měsíce** věku. Příležitosti kojence k prvním úsměvům jsou nyní podpořeny také zlepšením zraku, díky němuž si více prohlédne své blízké okolí.

Hlavním pohybem větších svalových skupin, zůstává zvedání hlavičky, které se již daří až do úhlu 45° od podložky. Postupně mizí jeho vrozené ohnutí těla dítěte. Na pohled je toho patrné na ruce dítěte, které byly dříve ohnuté a sevřené do pěstiček, nyní má dítě pěstičky pootevřené.

Co se týká vývoje v oblasti sociální, dítě se v tomto období již naučilo diferencovat své reakce. Zatímco na nepříjemný či hlasitý zvuk reaguje sraštěním čela nebo pláčem, při slyšení matčina hlasu se ztiší a znehybní. Hlasově se kojeneček kromě pláče projevuje jakýmsi houkáním či broukáním. Vytváří také první samohlásky, jimiž jsou většinou samohlásky „a“ a „e“. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

1.2 Psychomotorický vývoj dítěte od tří do pěti měsíců věku

Proti dřívějšku je **tříměsíční** kojeneček daleko citlivější na zvuky než dítě mladší. „Háklivý“ je zejména na dobu usínání, kdy mu teď začíná vadit i monotónní zvuk. Dobře si nyní uvědomuje také zvuk spojený s určitým pohybem vlastního těla. Způsobem zábavy, ale zároveň aktivitou podporující rozvoj, se následně stává snaha miminka o opakování téhož pohybu, za účelem opětovného slyšení stejného zvuku. S viditelným zájmem již pozoruje a odezírá pohyb našich úst. Právě toto má obrovský vliv na pozdější správný vývoj řeči. (Kiedroňová, 2010)

Přirozeně již ruce miminka nejsou zaťaté, ale volné a pěstičky pootevřené. Při spatření chrastítka nyní dítě již ručičkami živě pohybuje, což je postupná příprava

aktivního úchopu. Koordinovaný pohyb k předmětu však kojenec zatím nezvládne. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Předmět dokáže sledovat na vzdálenost až 60cm, a to ve všech směrech, tedy po celém zorném poli, zároveň je pro jeho sledování schopné izolovaně otočit hlavou. V tomto období se kojenec zajímá už i o vlastní tělíčko. Ohmatává si oblast, na které v leže napnutýma ručičkami dosáhne, tedy oblast břicha a třísel.

Při manipulaci s dítětem jsou již svaly krku dostatečně silné k udržení hlavičky a umožňují její zvednutí na úroveň 90° od podložky. V sedu a stojí s oporou nohy již nezůstávají napnuté, ale ohýbají se. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

Důkazem rozvoje myšlení je, že dítě se teď usmívá nejen, když má radost, ale také za účelem získání pozornosti, jež mu za úsměv rodič, či jiná osoba, věnuje. Ze způsobu chování při hře je schopné předem vycítit škádlící doteky a přirozeně zpozorní. Hlasové projevy rozšiřuje o „chrčení“ tedy dochází k zapojení hlásky „r“. (Kiedroňová, 2010)

Vzhledem k tomu, že po čtvrt roce od narození už rozvoj hrubé motoriky výrazně pokročil, ve **4. měsíci** kojenec za zvukovými podněty otáčí hlavičku již přirozeně. Zároveň pohyb celé hlavičky nyní ale již není úplně nutný. Novou schopností, kterou dítě v tomto věku nabývá, je totiž schopnost izolovaného pohybu očí, a to v plném rozsahu. Jak již bylo řečeno, zlepšení jedné schopnosti se vždy prolíná a podporuje rozvoj dalších. Díky stále se lepšícímu zraku je tak nyní dítě více motivováno ke zdokonalování pohybu.

Typickou a zcela záměrnou činností dítěte v tomto období je hra s ručičkami, zejména strkání si nejen ručiček, ale i všech hraček a předmětů v dosahu, do úst. Častým pohybem na podložce je nyní balancování miminka na břicho, tedy ruce i nohy jsou zdvižené a natažené. Říkáme, že děťátko „plave“.

Při pocitu radosti se nyní již velice hlasitě směje, a nadšeně pohybuje ručičkami. Různými gesty a pohyby těla nám dává výrazněji najevo svá přání. Hlasový projev se

nyní rozšiřuje, jde o „výskání“. Objevují se také specifické hlásky, které jsou díky jejich vyluzování přes sevřené rty slyšitelné jako vv, ff, ss.

Jelikož **pětiměsíční** dítě již aktivně vyhledává zdroj zvuku ve svém okolí, je tato doba optimální ke stimulaci jeho pohybů právě za pomoci zvukových podnětů. Pohyb těla, který by v tomto věku mělo zvládnout, je převrátit se z břicha na záda.

Přestože jemná motorika rukou stále není natolik vyzrálá, aby bylo miminko schopné hračku uchopit, už zcela záměrně k ní nyní ručičky natahuje a dotýká se jí. S velikou oblibou nyní kojeneček objevuje. Zajímá jej vše, co je kolem. Jeho novým způsobem zábavy se stává sledování vlastního odrazu v zrcadle. Tento nový zájem dítěte není jen dalším druhem zábavy, ale opět má svůj význam ve zdokonalování schopností. Motivuje dítě ke vzpřimování těla, dále pak také ke komunikaci se sebou samým. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

Kojeneček neustále nabývá další a další možnosti, jak může samo vyjádřit své pocity, své záměry. Jeho vyjadřování a komunikace s blízkými osobami je tak stále dynamičtější a rozmanitější. Z hlasového projevu osoby je nyní zároveň schopné rozlišit kladné či záporné zabarvení. Je tedy evidentní, že rozvoj rozumového vnímání u dítěte již velice pokročil. Nyní si dokáže spojit, co musí udělat, aby dosáhl svého. Typické je například zdvihání rukou ke stojící osobě za účelem zvednutí do náruče. Stále častěji si nyní začíná své potřeby vynucovat. (Kiedroňová, 2010)

1.3 Dítě ve věku 6. - 8. měsíců a jeho psychomotorický vývoj

Viditelným pokrokem v **6. měsíci** je, že se kojeneček v poloze na břiše, již bez větších problémů, zdvihne a opře o natažené ruce. Toto je významný posun směřující k lezení. Ve stoji, i když zatím s oporou, si je nyní dítě oproti dřívějšímu vrávoravému balancování také jistější a po delší dobu takto udrží svou vlastní hmotnost. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

Co se týká smyslu, sluch se touto dobou zjemňuje a tak batole vnímá a otáčí se i za tiššími zvuky. Díky již poměrně velké vyzrálosti zraku a orientace dítě cíleně směřuje ručičku za hračkou. Tuto schopnost ovládalo již předcházející měsíc. Vývojovým skokem v tomto však nyní je, že dítě již dokáže hračku také uchopit. První

úchop je zatím co nejjednodušší, tedy uchopuje celou rukou, kdy palec je v opozici. K uchopení hračky tedy používá obě najednou. Zvládne-li hračku uchopit, umí si ji také předat z jedné ruky do druhé. (Kiedroňová, 2010)

Nová dovednost, v jakémisi sociálním chování kojence, je rozlišování blízkých a cizích osob. Názným potvrzením tohoto tvrzení je, že dítě se nyní nesměje na všechny osoby bez rozdílu, ale jen na ty, které zná. Častou formou hlasového vyjádření je vícenásobné opakování známé slabiky [ge ge ge]. Tyto projevy nazýváme žvatlání.

Zatímco v pěti měsících se na záda dítě z polohy na břicho pouze s úsilím převrátilo, v **sedmi měsících** by se již batole mělo na záda bez problémů otáčet. Jak již bylo řečeno, dítě začíná poznávat své tělo. Díky už posílenějšímu svalstvu břicha si je nyní v poloze na zádech navíc schopné samo přitáhnout chodidla. Ohmatá a prohlédne si tedy už také chodidla, jež mu slouží také jako hračka. Schopnost přitažení chodidel je navíc velice důležitá, jako nácvik sezení. Nový druh pohybu se touto dobou objevuje také, přidržíme-li dítě ve stoje. Nožky se nyní opakovaně krčí a napínají, tzv. „pérují“. Pro miminko je to velice oblíbená aktivita a pérováním se rádo baví. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

V oblasti jemné motoriky se nyní děje posun v tom, že na rozdíl od dřívějších nekoordinovaných pokusů o úchop a to oběma rukama současně, začíná v tomto období dítě předměty uchopovat jednostranně. Dosud dítě uchopené hračky jen krátce zkoumalo. Po šestém měsíci s nimi manipuluje mnohem aktivněji, kdy s nimi teď často záměrně třese či bouchá o podložku. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

U batolete už velice pokročil také rozvoj myšlení. Nyní je schopné o věci přemýšlet, aniž by ji muselo nutně vidět. Příkladem je, že ztratí-li se nyní dítěti předmět z dohledu, hledá jej. Ví tedy, že někde je, přestože ho zrovna nevidí. Díky takovému přemýšlení se nabízí nový způsob hry, jakási „hra na schovávanou“, kdy rodič zakryje dítěti oči například utěrkou, následně na něj volá a dítě utěrku z obličeje samo stáhne dolů. V psychomotorickém vývoji jde o první sociální hru. Zvukovým projevem miminka je v tomto věku žvatlání, již za užití všech hlásek. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

Přibližně **osmý měsíc** představuje u dítěte velký vývojový milník. Nyní je již schopné sedět více méně pevně a vzpřímeně, aniž by spadlo. Posadit se dovede samo, bez pomoci. Významným pokrokem tedy je, že nyní díky tomu vidí okolní svět převážně v horizontální rovině, kde je pro něj dostupných mnohem více podnětů, než v poloze v leže. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Po osmi měsících života je završen vývoj jednoho ze smyslů, vývoj sluchu. Sluchový nerv nyní již dozrál a umožňuje už jednoznačné rozpoznání zdroje zvuku. Z chování dítěte je jasné, že ani k dosažení dokonalosti zraku již nezbyvá mnoho. Dítě se totiž nyní velice zajímá právě i o drobné detaily, které doposud nemělo možnost rozeznávat. Se zdokonalováním všech, ke zkoumání a pozorování, potřebných dovedností je evidentní prohlubující se zájem batolete o vše v okolí.

Jak z výše uvedeného textu vyplývá větší jistota dítěte v oblasti motoriky, tak si je právě období velice nejisté v oblasti sociální. Rozeznává cizí osoby, na které nyní reaguje s významným odstupem a strachem. Zároveň je závislé na přítomnosti matky. Toto chování je pouze přechodné a pro tento věk typické. Jedná se o období tzv. separační úzkosti. (Kiedroňová, 2010)

V projevu dítě přichází na to, že hlas je možné užít s různou intenzitou. Jeho sílu tedy začíná při „mluvě“ měnit a při dorozumívání zapojuje nově také šepot.

1.4 Vývoj dítěte ve věku 9. - 12. měsíců

Poloha na břicho je v **devátém měsíci** pro dítě nejnějnější výchozí poloha k pohybu. Nyní se právě z této pozice dokáže již aktivně přesunout, plazí se. Sed kojence je už v závěrečné fázi svého vývoje. Správné postavení těla je zvládnuté, chybí jen úplná jistota a rovnováha. V sedě je při ztrátě rovnováhy schopné podepřít se rukou nejen na boku, padá-li do strany, ale teď navíc dá ruku i za sebe, při vychýlení vzad. Podobně je tomu s polohou ve stoje, tedy zvládnutá pozice, ale stále problém s rovnováhou. Miminko unese svou váhu, stojí, malou pomoc však ještě potřebuje, v podobě lehkého přidržování za ruce.

Při hře jsou evidentní stále se zpřesňující pohyby rukou, kdy dítěti teď nedělá problém například vytažení předmětu z nádoby. Rozvoj myšlení, schopnost přemýšlet

i o věcech, jež se ztratí z dohledu, zvyšující se „podnikavost“ miminka a, jak již bylo řečeno, vědomí, že pokud chce, dokáže upoutat pozornost, vede k nové zálibě, již dítě často a rádo nyní opakuje. Schválně nyní nechává padat předměty na zem. Dalším stupněm, co se týká her, je první forma schovávání, kdy je schopné aktivně schovanou osobu hledat. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

Radikální změna se nyní děje v oblasti řeči. V této době totiž dítě začíná rozumět jednoduchým výzvám, například „udělej pápá“. Zároveň se samo vyjadřuje jednoduchými slabičnými tvary spojenými s, zatím pochopitelně velmi neurčitými, významy. Příkladem může být zmíněné „pápá“ spojené s pozdravem, či slabika „ba“ představující slovo „bác“ spojené s odhozením hračky. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

S desátým měsícem přichází doba, kdy se dítě samostatně a bez podpory zvládá dostat do pozice na čtyřech, kdy se opírá o kolena a natažené ruce. V této poloze je typické houpání dopředu a dozadu. Za zvládnutý už se považuje sed dítěte. Miminko se už samo posadí, sedí vzpřímeně s nataženými nohama bez jakékoli opory. Z polohy na čtyřech, se dítěti otevírá možnost samostatně se postavit. Pomůže si přichycením se o nábytek a z této polohy se zvedne do stoje. Stoprocentní rovnováhu, dotýká-li se podložky pouze chodidly ještě ale nemá, zatím tedy stojí jen s oporou.

Významně se v tomto období zdokonaluje způsob úchopu. Dítě se naučilo uchopovat věci mezi natažený palec a ukazovák. Tento způsob je označován jako tzv. pinzetový. Jak již bylo řečeno, zhruba před měsícem se stalo u dítěte oblíbeným, nechat vědomě padat předměty na zem. Nyní tuto svou zábavu rozvinulo a typickým chováním tak u něj nyní je, že předměty samo odhazuje.

Schopnost dorozumívat se jak verbálním, tak neverbálním způsobem se rozvíjí aktivním napodobováním. S chutí v tomto věku sleduje a opakuje gesta, pokud je dostatečně soustředěné, také slabiky, jež rodič, či jiná osoba předvádí.

V jedenáctém měsíci již ve vývoji hrubě motorických pohybů probíhají závěrečné fáze. Miminko leze po čtyřech, sedí volně, zároveň nabylo v této pozici výbornou rovnováhu, kdy je schopno ji udržet čistě vyvažováním těla i při snaze rodiče o její vychýlení. S pomocí je dítě tohoto věku většinou schopné také prvních krůčků.

Jestliže se přidržuje nábytku, zvládá samo „chůzi“ do strany. Při držení rodičem za zdvižené paže pak také vpřed.

Ke zvednutí předmětu už dítě nyní nepoužívá způsob úchopu pinzetový, ale věci se naučilo brát do ručičky, opět dokonalejším, úchopem klešťovým. Kdy je palec a ukazovák nebo alespoň ukazovák pokrčený. (Kiedroňová, 2010)

V rozvoji mentálních schopností dítěte došlo k výraznému posunu. V jeho chování se nově projevuje fungování krátkodobé paměti. Důkazem je, že dítě je nyní schopné najít ztracenou hračku. I když zatím jen na krátkou dobu, si tedy zapamatuje, kde hračka předtím ležela.

Jelikož dovednosti oblasti hrubé motoriky jsou většinou u dítěte zvládnuté, snahu soustředí hlavně do učení se sociálnímu chování. Miminko teď už není nutné krmit, přestože k tomuto účelu zatím používá jen ruce, nají se nyní i samo. Při přidržení hrníčku se zvládne bez další pomoci také napít.

Přibližně s dosažením **jednoho roku** dítěte by měl být vývoj lezení i sezení ukončen. Chůzi ještě dítě zpravidla samostatně nezvládá, ale teď už mu stačí držet se rodiče pouze za jednu ruku.

Rozumí a reaguje na jednoduché příkazy, jako „podej“ či „pojď sem“. Další nově objevenou hrou, které se dítě nevěnuje samostatně, ale v kontaktu s další osobou a která se rychle stává velmi oblíbenou, je hra na honěnou.

Okolo dvanáctého měsíce by mělo dítě tvořit první jednoduchá krátká slova. Velkou většinou prvních slov jsou citoslovce, dále některá podstatná jména a slovesa, s nimiž se ve svém okolí nejčastěji setkává. (Hellbrügge, Šoltés, Archalousová, Ilenčíková, 2010)

2 Vývoj řeči dítěte do jednoho roku věku

Vývoj řeči u dítěte neprobíhá jako samostatný proces. Je ovlivňován vývojem motoriky, sensorického vnímání, myšlení a také socializací dítěte. Každé dítě má podmínky pro rozvoj všech těchto činitelů odlišné, proto také každé stádium vývoje řeči a jeho vymezení v ontogenezi vedoucí k mluvenému projevu, musíme vztahovat ke konkrétnímu dítěti a je tedy značně individuální. Je nutné brát v potaz určitou časovou variabilitu, zároveň podle Lechty (1985) *může docházet k obdobím akcelerace nebo retardace ve vývoji, to však neznamená, že by mohla být některá stádia vynechána.* (Lechta in Klenková, 2006, s. 32) Jednotlivá stádia na sebe postupně navazují, přestože délka jejich trvání se u jednotlivých dětí může také lišit.

2.1 Hlasové projevy dítěte

Předřečové stádium vývoje dítěte je děleno do dvou fází a to na období křiku a za ním následující období žvatlání. (Sovák in Klenková, 2006)

Předverbální projevy dítěte začínají ještě před jeho narozením. Uvnitř těla matky se již dítě projevuje tzv. nitroděložním kvílením. Před narozením je možné registrovat také polykací pohyby, dumlání palce, těsně před porodem pak u plodu dojde k jakémusi naladění sluchu na zvuky řeči. (Zelner in Klenková, 2006)

Mimické svaly, nezbytné pro následnou artikulaci, jsou po narození dítěte dále rozvíjeny při základních pohybech úst, jako je žvýkání či polykání. Právě při žvýkání se dítě naučí používat například dále potřebné svaly jazyka, a čelisti.

Prvním zvukovým projevem novorozence je **křik**. Jeho úplně první křik, bezprostředně po porodu, je však považován pouze za reflex související se změnou okolního prostředí, které souvisí s novým způsobem přijímání kyslíku. Dříve bylo tělo dítěte zásobováno kyslíkem placentárně, nyní musí dítě zapojit plicní dýchání.

Novorozenec dále se svou matkou komunikuje doteky těla či změnou polohy. Damborská (1982) považuje kojení, které právě s doteky těla a změnou polohy dítěte v tomto období často souvisí, za typický přirozený „komunikační obřad“. (Damborská in Klenková, 2006)

Od 2. - 3. týdne je u dítěte možné pozorovat úsměv, jež řadíme mezi vrozené mimické pohyby. Přibližně v 6. týdnu života dostává křik dítěte citové zabarvení. Zpočátku je toto zabarvení pouze negativní, tedy dítě křičí, když se mu něco nelíbí, postupně mezi 8. a 12. týdnem jím vyjadřuje pozitivní pocity. Hlasové projevy tohoto období jsou označovány jako **broukání**, se kterým se prolíná a následně na něj navazuje období žvatlání. Z počátku jde o tzv. **pudové žvatlání**, protože při tvorbě hlasu dítě nejdříve používá dříve nacvičené pohyby sací a polykací. Po půl roce života již mluvíme o **žvatlání napodobujícím**, kdy v této fázi jsou, na rozdíl od té předchozí, vydávané zvuky již podobné hláskám mateřského jazyka. Zároveň je zde již zapojena zraková i sluchová kontrola. Je přirozené časté opakování zvuků, které jsou zároveň modifikovány různou výškou, silou, melodií nebo rytmem, podle emocionálního naladění dítěte při jejich produkci.

Dítě začíná rozumět verbálním projevům okolí, ale i svým, kolem 10. měsíce věku. Nejde zde o porozumění obsahu slov, ale zatím jen asociaci slyšených zvuků s určitou často se opakující situací, na kterou reaguje motorickou činností. (Klenková, 2006)

2.2 Vývoj gestikulace

Nejčitelnější podobou a projevem neverbální komunikace jsou gesta. Různí autoři se shodují na jejich definování, jako na záměrném pohybu realizovaném prostřednictvím rukou a prstů, nohou a hlavy, postojích celého těla a v neposlední řadě také mimických projevů. (Iversonová a Goldinová Meadowová in Kapalková, 2015) pokládají speciálně gesta dětí v raném věku za konkrétní vyjádření dětských myšlenek v abstraktní podobě. (Kapalková, 2015)

Významem gest při komunikaci je rozvinutí, či upřesnění informací k mluvenému projevu. Právě děti zpočátku komunikují často pomocí gest, ta jsou pro ně totiž ten nejsnadnější způsob dorozumívání se, než dojde k rozvoji řeči, již gesta následně už jen doplňují. Řeč a gestikulace jsou dva děje, které se v mezilidské komunikaci bezprostředně prolínají.

Ze závěrů vědeckých výzkumů, které však nejsou zcela jednoznačné, je část gest u člověka vrozená. Dítě se těmi nejjednoduššími začíná projevovat již v prvních

měsících svého života. Toto je tedy důkazem, že první užívané pohyby nejsou naučené, ale objevují se přirozeně. Některá gesta jsou tedy dítěti vlastní, proto zcela přirozeně následuje v krátkém čase jejich rozvoj a dítě jimi zanedlouho vyjadřuje úmyslné signály.

Stejně jako je tomu u rozvoje řeči, je i vývoj gestikulace u dětí velice individuální. Obdobně má tedy hlavní význam okolní prostředí. Na něm závisí, jak často se dítě s gesty od svého narození setkává, také snaha rodiny jej gesta učit a dále rozvíjet. Prvními úmyslně používanými gesty jsou, přibližně kolem osmého měsíce věku dítěte, **gesta symbolická** a právě tato se týkají dětského předřečového vývoje, jelikož právě slova zastupují. Vyznačují se tím, že je možné je snadno a přímo vyjádřit slovně. Mají jednoznačný význam, takže je při komunikaci jejich význam jasný i bez použití slovního pojmenování. Kolem jednoho roku je již dítě schopno těchto gest záměrně využívat. Příkladem může být vytažení rukou nahoru před stojící osobou, čímž se dožaduje zvednutí do náruče. Je tedy jasné, že dítě si následné dění již dokáže představit, ví, o co žádá a gesta mu jsou tedy prvotním projevem sloužícím k vyjádření myšlenek. S postupem času gesta nemizí. V komunikaci dále přetrvávají, pouze se s postupným rozvojem řeči, a tedy schopností dítěte dorozumět se slovně, stávají symboličtějšími. (Doherty- Sneddo, 2005)

3 Metodika „Baby Signs“

Protože právě děti v prvním roce života mají obrovský potenciál učení, dokáží také rychle pochopit souvislost, že jednotlivá gesta znamenají konkrétní věci, a především se naučí, že díky použití těchto znaků dosáhnou toho, co chtějí. (Karin Shutt, 2010, s. 17)

Jakýkoli jazyk na světě je v podstatě souborem symbolů, které reprezentují svět a věci v něm. (Doherty- Sneddo, 2005, s. 51)

3.1 Charakteristika metody

Podle Goodwyn, Acredolo a Brown (2000) děti často přecházejí od konkrétního výrazu k napodobení daného objektu. Například k symboličtějším vyjádření slova „ovce“ říkají „bé, bé“. Jakmile se vyjadřování stane symboličtějším, tedy vzdálenějším objektu, jež představuje, klade větší požadavky na duševní schopnosti dítěte, protože nyní musí podržet v mysli vyobrazení objektu bez podpory okolí. Povzbuzením malých dětí k užívání konkrétních označení pro nové předměty, s nimiž se setkají, tedy podporujeme a pomáháme budovat jejich vyjadřovací schopnosti. (Goodwyn, Acredolo, Brown in Doherty- Sneddo, 2005)

Myšlenka tohoto poměrně nového trendu, užívání řeči symbolů mezi dítětem a rodičem, pochází ze znakové řeči určené pro děti s poruchami či ztrátou sluchu. V 80. letech byly v Americe provedeny výzkumy ukazující, že děti žijící v prostředí, jehož přirozenou součástí je dorozumívání se za pomoci znaků, tedy například jeden z rodičů je neslyšící, komunikovaly mnohem dříve než děti, které se do kontaktu se znakovým jazykem nedostaly. Toto zjištění bylo popudem dvěma americkým psychologkám Lindě Acredolo a Susan Goodwyn pro vytvoření metody i pro slyšící děti slyšících rodičů, kdy však děti neučily znakovému jazyku neslyšících. Tento jim byl pouze inspirací. Znaky z něj pro svůj účel převzaly, zjednodušily, celkově modifikovaly a zpřístupnily nejmenším. Výsledky jejich dvacetiletého bádání odstartovaly radikální průlom v komunikaci mezi rodičem a batoletem, který později nazvaly jako program Baby Signs, jež je přirozenou dětskou řečí, která umožňuje používat dětem a jejich rodičům jednoduché znaky k vyjádření důležitých věcí, jako je- mít hlad či žízeň, že je něco horké, či studené, že je děťátko vystrašené či smutné, často už před tím, než děti dokáží mluvit. (Shutt, 2010)

Metoda je zároveň založena také na systému Montessori, takže jde o nenucené podněcování přirozené dětské zvědavosti, můžeme říci, o nabízení škály znaků, jež si mohou děti takto přirozeně osvojit.

Program Baby Signs jako takový, je originální program znakového jazyka pro slyšící kojence, batolata a jejich rodiny, oblíbený a hojně užívaný díky tomu, že byl vyvinut a testován odborníky pro vývoj dětí. Jeho pozitivní účinky byly potvrzeny z výsledků šetření prováděného přímo u cílové skupiny dětí. Znaky Baby Signs jsou založeny na flexibilnějším americkém znakovém jazyce, zároveň je program různorodý a rodiny mají možnost vybrat si ze široké škály tematických kurzů. (Kopřivová, Procházková, Kormanová, 2013)

3.2 Přínosy metody Baby Signs

Jak již bylo uvedeno výše, užití znaků je pro dítě, které chce něčeho dosáhnout, o něco si „říci“, v období, než se naučí mluvit, tím nejnadnější způsobem komunikace. Metoda Baby Signs je poměrně nová, a jako ke všemu novému, ne všichni rodiče k ní mají důvěru, ba naopak existuje spousta předsudků, že takto znakuující dítě bude toto vyjadřování před mluvenou řečí upřednostňovat a mluvit se tak naučí mnohem později, či ne zcela správně. Dle mnoha výzkumů, zabývajících se tímto tématem, tomu tak rozhodně není. Řeč je pro dítě přirozeně rychlejší způsob komunikace, jímž dokáže vyjádřit mnohem více myšlenek najednou. Stejně tak, jako si postupně osvojuje mluvu, zaniká jeho vyjadřování pomocí symbolů.

Tím, že se batole již snaží takto své myšlenky vyjádřit, metoda Baby Signs velice přispívá k dřívějšímu rozvoji řeči. Vyjadřování dítěte pomocí znaků je prospěšné nejen k urychlení řečového vývoje, zároveň, podporuje nabytí mnohem větší slovní zásoby právě v raném věku. Základ takového prospívání lze vysvětlit mimo jiné z pohledu zapojení mozkové aktivity. Používání znakové řeči stimuluje obě poloviny mozku dítěte. Pravá polovina je zapojena pomocí vizuálního podnětu znaků, levá pomocí mluveného slova. *Tato kombinace slyšeného a viděného, tedy vizuálních a akustických podnětů, umožňuje v mozku vytvoření více spojení, než na základě pouze slyšených slov.* (Schutt, 2000, s. 17) Tyto další spoje obecně zvyšují schopnost dítěte učit se, což se postupně projeví i v jiných oblastech. (Schutt, 2000)

Dorozumíváním se pomocí symbolů získá dítě mnohem dříve, než dojde k řeči jako takové, představu o tom, jak vlastně jazyk funguje. Dítě znaky totiž učíme jak označovat předměty, tak také vyjadřovat potřeby a pocity. Běžně, bez použití této metody, učíme dítě slova a k nim jejich význam. Podpoříme-li rozvoj dítěte již dřívější komunikací pomocí symbolů, jakýsi kontext a význam slov si již umí představit velice dobře, zná je. Má tedy už předpřipravenou „půdu“, do které následně slova pouze vkládá.

Díky tomu, že se dítě touto cestou dokáže vyjádřit mnohem dříve, dostane se v předřečovém období do kontaktu s mnohem větším množstvím slov. Je totiž jasné, že se rodič snaží dítě v projevech podpořit. Po jakémkoliv znaku, který batole ukáže, tedy rodič okamžitě reaguje tím, že znak popisující třeba jediné slovo rozvine, k dítěti o něm hovoří. Symbolem, který dítě předvede, si navíc samo určí jakési „téma“ o němž bude rodič mluvit, dříve se tedy učí to, co jej zajímá.

Běžně se dítě, při snaze dorozumět se, projevuje pomocí pohybů jen omezeně a mnohem méně. Užívání metody Baby Signs tedy, díky aktivnímu znakování mimikou, zlepšuje také jeho motorické schopnosti. Navíc vede zároveň ke zvýšené pozornosti, kdy dítě pozoruje a soustředí se na rodiče při vytváření znaků. Jeho vlastní pohyby, kdy samo znaky pomocí rukou a nohou vytváří, pak opět vyžadují velkou míru koncentrace a pozornosti.

Pokud se už v brzké době dokáže dítě vyjádřit tak, že mu rodič, či jiná osoba, rozumí, má toto samozřejmě kladné účinky i v oblasti emoční, kdy můžeme mluvit o pozitivním vlivu na emoční inteligenci, tedy EQ. Tato rovina inteligence je nám známá poměrně nově, právě s rozvojem dítěte pomocí metody Baby Signs ale velice bezprostředně souvisí. EQ je způsob chápání a ovládnutí vlastních pocitů a chápání pocitů druhých lidí. EQ tedy úzce souvisí se schopností vcítění, soucitu a empatie. (Procházková, Ševčíková, Tilton, 2015)

Možnost takto komunikovat dodává dítěti jistotu a zvyšuje jeho sebedůvěru. Pochopitelně je to veliké usnadnění pro rodiče. Je-li evidentní, že dítě něco chce, či potřebuje, samo si o to pomocí znaků řekne a není tak například zapotřebí dlouze zkoumat, co by jej mohlo uklidnit, když pláče.

3.2.1 Znakování u dětí s opožděným vývojem řeči

Otázku, je-li znakování Baby Signs vhodné i pro děti s opožděným vývojem řeči si položila psychologka Catherine Brown. Z výsledků jejího pozorování, kdy tedy těmto dětem zpřístupnila metodu znakování, vyplývá, že užívání programu Baby Signs je pro tyto děti velice přínosné. Brown srovnala znakující a neznakující skupiny dětí s opožděným vývojem řeči a dokázalo, že právě děti uplatňující metodu Baby Signs dohnaly své intaktní vrstevníky ve vývoji řeči mnohem dříve. (Tilton, 2008)

3.3 Zkušenosti s využitím Baby Signs v ČR a v zahraničí

Jak již bylo řečeno, způsob dorozumívání se s batolaty pomocí znakové metody má své počátky v USA. Povědomí o metodě a její užívání se velice rychle rozšiřuje dále k rodinám stále se rozrůstajícího okruhu zemí světa. Důvěra rodičů v tento způsob obohacování výchovy dítěte spočívá jednoznačně v tom, že metoda není pouze neověřená domněnka. Právě naopak. Nejen, že se dá říci, že popudem ke vzniku metody bylo pozorování, či vyzorování spojitosti gestikulace se snahou dítěte vyjádřit myšlenku, zároveň bylo souběžně s jejím vypracováním provedeno mnoho výzkumných šetření, které následně uvádím a jež byly tedy skutečnými důkazy funkčnosti metody Baby Signs.

3.3.1 USA

Jak již bylo uvedeno, metoda Baby Signs má své kořeny ve Spojených státech. Zde tedy přirozeně proběhla také první výzkumná šetření, prováděná právě zakladatelkami metody Lindou Acredolo a Susan Goodwyn.

Nejvýznamnějším výzkumem a zároveň jednou z počátečních studií, byla studie financovaná Národním institutem zdraví (NIH). Tato se zabývala porovnáním dvou skupin, jedenáctiměsíčních dětí. Dohromady bylo šetření prováděno na 100 dětech.

Jedna ze skupin používala metodu Baby Signs, tedy využívala komunikace pomocí znaků. Na druhou skupinu dětí bylo pouze mluveno. Za krátkou dobu trvání výzkumu, bylo evidentní, že mnohem rychlejší je rozvoj řeči u dětí znakujících. Obě skupiny pokračovaly ve svém způsobu „tréninku“ a k opětovnému porovnání došlo v době, kdy byly všechny děti ve věku dvou let, tedy po více než roce trvání výzkumu.

Nové výsledky ukázaly, že znakoví skupina byla teď v řečovém vývoji popředu zhruba o tři měsíce. Podle následného testování ve třech letech se jejich náskok dále zvýšil dokonce na 12 měsíců.

Ani nyní nebyl výzkum stále ještě u konce. Autoři studie srovnali dovednosti dětí znovu, tentokrát až v osmi letech, a to za použití IQ testu. Překvapivě zde byl pořád rozdíl. Znakující děti vykazovaly o 12 bodů vyšší hodnotu IQ, než děti, setkávající se pouze s mluveným projevem, a to i přes to, že dorozumívání se pomocí této metody již dávno ukončily. Výsledky tedy ukázaly, že dříve znakoví děti patřily nyní na „žebříčku“ IQ mezi nejlepších 25% dětí, kdežto hodnoty druhé skupiny byly průměrné.

Linda Acredolo a Susan Goodwyn zprostředkovaly své myšlenky a zároveň již tedy prokazatelně účinný způsob rozvoje dětské komunikace pomocí programu na Baby Signs americkým rodinám ve třech vydaných publikacích: *Baby Signs: How to talk with your baby before your baby can talk* (Jak se dorozumět se svým dítětem dříve, než se naučí mluvit), *Baby Minds: brain- building games your baby will love* (Hry rozvíjející mysl, které si vaše děti zamilují) a *Baby Hearts: A guide to giving your baby an emotional head start* (Dětská duše: Průvodce k tomu jak pomoci vašemu dítěti s emočním vývojem). Do těchto svých děl, které jsou dnes pro veliký zájem přeloženy hned do několika jazyků, shrnuly autorky všechny potřebné informace, rady a postupy pro rostoucí počet rodičů, kteří se rozhodli k rozvoji sociálního, emočního a myšlenkového vývinu svého dítěte použít tuto cestu.

OD roku 1990 se stal program Baby Signs součástí studijního plánu v centru pro studium dítěte a rodiny, Centre of child and family studies, kalifornské státní univerzity v Davisu. Kromě předešlých výzkumů profesorek Lindy Acredolo a Susan Goodwyn, proběhly v centru mimo jiné velice přínosné studie Claire Vallotton. Tato v prostředí jeslí zkoumala interakce mezi dětmi raného věku a jejich pedagogy. Výzkum vedl ke zjištění, že program Baby Signs snižuje frustraci a agresivitu dětí ve třídě, napomáhá kojencům a batolatům k vyjádření svých emocí, jako radosti smutku, obav či vzteku a pocitů, například ospalosti či bolesti. Takto se zároveň dokáží vyjádřit nejen, pokud se jedná o jejich vlastní situaci, ale i o situaci ostatních dětí, což poukazuje na rozvoj empatie. Metoda byla prospěšná nejen pro děti, ale i pedagogy,

kteří pochopili, co přesně děti požadují a mohli tak lépe reagovat na jejich potřeby. Metoda současně celkově usnadňovala denní režim. Toto dorozumívání u dětí dále zvyšovalo aktivní učení, již zhruba od 9. měsíce věku, povzbuzovalo batolata k jakési počáteční „konverzaci“ s pedagogy a v neposlední řadě bylo jakousi „mezinárodní řečí“ v prostředí, kde byly děti z různých jazykových prostředí, jak monolingvních, tak bilingvních rodin.

Výsledky tohoto výzkumného šetření byly autorce výše uvedeného výzkumu podnětem k realizaci další intervenční studie. Tuto zaštiťoval Program raného začátku, Early Head Start, oblasti Yolo, v Kalifornii, určené pro sociálně slabší rodiny. Účastníci výzkumu byli rozděleni do dvou skupin, přičemž jedna z nich byla seznámena a podporována ve využívání programu Baby Signs, druhá ne. Z výsledků se přínosnost metody znovu potvrdila. Podle matek znakovací skupiny, jim tento způsob dorozumívání velice pomohl lépe se naladit na emoce jejich dětí, dále se výrazně zvýšil počet pokusů dítěte o komunikaci a zároveň redukci situací, kdy děti prokazovaly známky stresu.

Dalším experimentem, uváděným na mnohých webových stránkách týkajících se Baby Signs, a jehož výsledky jsou příznivci metody uváděné jako důvod, proč rozvíjet své dítě pomocí znakování, je experiment porozumění dítěte slovu „pod“. Šetření bylo prováděno na dětech ve věku osmnáct až dvacetčtyři měsíců, kdy se výzkumníci snažili naučit je význam slova „pod“. A to tím způsobem, že je požádali, aby umístili jeden předmět „pod“ druhý. Pokyn zněl tedy nějak takto: „Mohl bys dát medvídku pod stůl?“

Některým z výzkumného vzorku dětí byla k pokynu přidána pomoc vysvětlujícího gesta, tedy když dospělý promluvil, současně položil jednu ruku pod druhou. Miminkům, kterým gesto předvedeno nebylo, byla místo něj ukázána fotografie znázorňující požadovaný výsledek činnosti, tedy například medvídku pod stolem.

Ve výsledcích testů následujících bezprostředně po tréninku, výzkumníci žádné rozdíly mezi skupinami nepozorovali. Když ale u dětí test opakovali o 2-3 dny později, děti vystavené gestům předstihly děti, jimž byl požadavek demonstrován pomocí fotografie. Vykazovali tedy lepší a pružnější porozumění slovu „pod“. Toto je

tedy důkazem, že v raném věku je pro dětskou mysl nejpochopitelnější vysvětlení významu právě pomocí znaků.

3.3.2 Baby Signs na Slovensku a v České republice

Právě Slovensko je státem, jenž má k naší zemi velice blízko. Můžeme říci, že i dnes se slovenština s češtinou spolu často setkávají, příkladem můžeme uvést mnoho televizních pořadů, celkově mediálních vystoupení, či do nedávna povolené promítání české kinematografie slovenskou televizí v jejich originálním znění.

Toto jsou obecné a všem známé důkazy provázanosti našich národů a zároveň jakéhosi jazykového souladu. Faktem a tedy důvodem zaměření na tyto dvě země, vztahujícím se přímo na metodu znakování s batolaty je, že metoda Baby Signs byla současně přinesena do Čech i na Slovensko a to Michaelou Tiltonovou, jež žila mnoho let v USA, kde se s metodou seznámila. Následně navázala spolupráci s autorkami programu a dohodla se na výhradním zastoupení Baby Signs v České a Slovenské republice, zaštiťované společností Nuerasoft s.r.o., kdy jednatelkou je právě Ing. Michaela Tilton.

3.3.2.1 Baby Signs na Slovensku

O výzkum související s myšlenkou programu Baby Signs „Vývin gest v raném věku“ se na Slovensku postaraly autorky doc. Mgr. Svetlana Kapálková, PhD. a Mgr. Lubica Dušeková. Opírají se zde o teoretická východiska a současný pohled na neverbální dorozumívání, jako na nedílnou součást každé verbální komunikace. Jejich longitudinální výzkum je tedy zaměřen na pozorování slovenských dětí ve věku mezi 8 a 24 měsíci, kdy cílem bylo zachytit vývoj gest z ontogenetického hlediska ze spontánní komunikace dětí v běžném prostředí. Hranice 8. měsíce pak byla určena, jako mezník začátku záměrné komunikace.

Zkoumáním dospěly autorky k několika závěrům. Ve věku 8 měsíců se v dětském dorozumívání vyskytovaly 3 typy gest, v 9 měsících již batolata používala okolo 21 znaků. Výskyt gest v komunikaci postupně roste s přibývajícím věkem dítěte. Zároveň se zvyšujícím se počtem gest, roste také frekvence jejich užívání. Zatímco v 8 měsících dítě v průběhu jednoho pozorování použilo jakékoli gesto při komunikaci asi 18x, v 19 měsících již zhruba 100x. Po dobu výzkumu bylo u dětí zpozorováno

celkem 49 různých typů gest. Z analýzy získaných dat, autorky dále poukazují na postupný vývoj gest a gestikulace jako takové. Osmiměsíční batolata gesta pouze jaksí naznačovala, v 9 měsících již používala gesta plnohodnotná, od 14. měsíce se vyskytovaly i kombinace dvou gest, v 19. měsíci pak i gest tří. Kapálková a Dušková předpokládají přímou souvislost gest a řeči, kdy vývoj gest vždy o 2-3 měsíce předběhne rozvoj řeči verbální.

První slovenskou knihou věnující se dětskému neverbálnímu projevu vycházející ze zkoumání neproblémového řečového vývinu dětí je *Knih o detskej reči* (Kapálková, Mikulajová, Hornáková 2005). Autorky vytvořily praktickou příručku, obsahující jakési „komunikační strategie“ k podpoře rychlého a správného rozvoje dětské řeči a to jak u zdravých dětí, tak u dětí, které mají v této oblasti rozvoje problémy. Jednou z uváděných efektivních strategií je právě rozvíjení komunikačních schopností dítěte právě za pomoci gest. Zdůvodněním, proč by tato metoda mohla být úspěšná, je skutečnost, že u všech dětí po celém světě se během vývoje objevují tzv. „univerzálně přirozená gesta“ jako je ukazování předmětem, natahování se za předmětem apod. Další rozšiřování „balíčku“ používaných gest je pak již variabilní a závisí individuálně na podpoře rodičů při učení dítěte novým gestům.

Jednotlivě podle každého vývojového období uvádí autorky (Kapálková, Mikulajová a Hornáková 2005) komunikační strategie, které se právě v tuto dobu- jeví pro rozvoj komunikace jako nejefektivnější. Na sebe navazující kapitoly učí maminky co nejlepším schopnostem dorozumívat se a rozumět svému dítěti přes neverbální projev od počátku navázání kontaktu, přes předřečové období až po nástup řeči. Například právě v období záměrné komunikace mezi 8. -12. měsícem, kdy se u dítěte nejvíce rozvíjena gestikulace, jsou popisovány rady, jak dítě k záměrnému používání již konkrétních gest co nejlépe stimulovat. (Kopřivová, Procházková, Kormanová, 2013)

Na Slovensku jediným webem, oficiálně shromažďujícím veškeré informace o kurzech a seminářích *Baby Signs*, je právě společný web pro Českou i Slovenskou republiku, babysigns.sk, kdy tento web je oficiálním původně vytvořeným webem zakládající společnosti, zastřešující veškerou činnost týkající se *Baby Signs*. Nabízí tedy seznam na Slovensku certifikovaných lektorů. Právě nabídka seminářů je zde ponechána v původním českém znění. Tuto tedy popisují dále.

3.3.2.2 *Baby Sings v ČR*

V České republice výzkumy zaměřující se konkrétně na znakování s batolaty, jak je tomu v USA, zaznamenány nemáme, čerpáme tedy především z těchto. Terezie Vasilovčik Šustová, autorka, která se věnuje znakovému jazyku neslyšících a vede kurzy znakového jazyka pro děti i dospělé, ve své publikaci „Jak se domluvit s kojencem a batoletem - Komunikujeme přirozenými gesty a znaky“, popsala své zkušenosti, pozorování a zároveň znakování v praxi se svou dcerou Dorotou. Zároveň zde uvádí znaky, které sama vymyslela, jimž ale dala podobu evropského jazyka pro neslyšící, se znaky Baby Signs se tak neshodují a při porovnání jsou pro batolata příliš složité. (Vasilovčik- Šustová, 2008)

Další u nás známé a užívané publikace na toto téma jsou z velké míry překlady cizojazyčných publikací. Jednou z nich je tedy kniha zabývající se výzkumem a popisem přirozených gest, amerického profesora psychiatrie Paula C. Holingera a K. Donerové z roku 2005 „Co říkají děti, než se naučí mluvit“. Autoři se zde věnují popisu devíti základních signálů u dítěte, jimiž jsou: zájem, potěšení, překvapení, tíseň, hněv, strach. Stud, znechucení a averze vůči zápachu. Celkově je publikace zaměřena na pochopení nejranějších dětských signálů, naladění se se svým dítětem na jakousi „společnou vlnu“ porozumění. (Holinger, 2014)

Problematikou znakování opírající se právě o výzkum L. Acredolo a S. Goodwyn se zabývá Doherty- Sneddon „Neverbální komunikace dětí - Jak porozumět dítěti z jeho gest a mimiky“. Autorka poukazuje na to, že děti se pomocí pohybů připomínajících gesta začínají projevovat již v prvních měsících života, tedy některá z gest objevují bez učení, gestikulace je tedy pro dítě přirozená. Zdůrazňuje, že pozdější záměrně používaná gesta, již jakési signály předcházejí řeč a mohou podpořit její rozvoj. V publikaci tedy uvádí zásady komunikace rodiče s dítětem, dále se věnuje postupně jednotlivým složkám neverbálního dorozumívání, jako jsou gesta rukou, pohled, výraz obličeje, dotyk a sociální vývoj. (Doherty- Sneddon, 2005)

S programem Baby Signs velice úzce souvisí emoční inteligence dítěte. Hojně využívanou publikací, která je vytvořena výhradně českými autorkami zabývajícími se právě tímto náhledem na rozvoj dítěte, a která je hojně využívána a doporučována právě v souvislosti s rozvojem dítěte pomocí metody Baby Signs, je kniha „S láskou

i rozumem“. Jejím prostřednictvím jaksi předesílají maminkám smysl využití emoční inteligence ve výchově svého dítěte. Kniha je sestavena jako průvodce pro rodiče k pochopení skutečností a souvislostí týkajících se právě oblastí inteligence a emocí děťátka. V publikaci jsou uvedena jak vědecká fakta spojující se s každým tématem, tak právě praktické příklady a rady rodičům. Autorky rodičům radí, jak záměrně každý den působit na dítě tak, abychom jej vedli ke správným životním hodnotám, správnému chování, abychom u něj fixovali správné chování ke druhému, ve společnosti. Část knihy je věnována také komunikaci a rozvoji smyslů a celkové dětské motoriky. Kniha jej originální tím, že neobsahuje pouze rady a inspiraci, jak ovlivnit své dítě, ale také jak ovlivnit chování své, tedy rodiče. Dítěti jsme vzorem, tedy právě naše vystupování má na miminko v raném věku obrovský vliv a bezprostředně s ním souvisí. (Procházková, Ševčíková, Tilton, 2015)

Program Baby Signs nabízí v České republice vícero dostupných aktivit či možností. Z programů realizovaných přímo lektorkou jsou v nabídce vždy semináře pro samotné rodiče, dále rodiče s dětmi. Prostřednictvím webových stránek mají rodiče dále možnost online kurzů znakování, dále jsou u nás pravidelně pořádány kurzy a školení samotných budoucích lektorů Baby Signs.

U nás užívaným weby nabízejícími škálu dostupných kurzů a seminářů a zároveň seznamy vyškolených certifikovaných lektorů Baby Signs, jsou weby babysigns.cz, který, jak už bylo řečeno, funguje stejně i pro Slovenskou republiku, a web gokids.cz, který byl následně Michaelou Tiltonovou vytvořen výhradně pro Českou republiku. Každá z těchto stránek nabízí přihlášení se do seminářů podle zvolené lokality. Obě stránky jsou zároveň orientované na metodu Montessori a semináře jsou zde kromě čistě základního znakování s batolaty zaměřené dále na výchovu, porozumění interakci rodiče a dítěte a rozvoj dítěte jako takový.

Nabízenými programy webu *gokids* jsou tedy jmenovitě: Semináře o výchově, Baby Signs - znakování, Rozvívám se pro miminka, Jak naučit dítě na nočník, Poznáváme svět, GoKids English a Rozvívám se pro batolata.

Web *babysigns* pak nabízí programy: Znakujeme se zpěvem a hrou, Rozvíjím se pro miminka, Rozvíjím se pro batolata, Hurá na nočník, GoKids English, Montessori inspirace a Poznáváme svět.

Oba weby dále nabízejí online kurzy znakování pro rodiče a online, či na živo pořádané kurzy pro zájemce o lektorství.

Metoda znakování s batolaty se u nás za dobu své existence stává v současné době stále oblíbenější. Svědčí o tom nejen veliký zájem rodičů o pořádané kurzy, ale také seznam certifikovaných lektorů Baby Signs, který dnes eviduje okolo 40 lektorů po celé České republice.

PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

4 Uvedení do praktické části bakalářské práce

Praktická část bakalářské práce se zabývá fungováním metody Baby Signs jako prostředku komunikace mezi matkou a dítětem. Mezilidská komunikace se vyvíjí ihned po narození dítěte, někteří autoři dokonce mluví o tzv. intrautriní komunikaci mezi matkou a dítětem. Zahájení komunikace mezi matkou a dítětem s využitím baby signs již v raných vývojích dítěte má vést nejen k vytvoření funkční komunikace mezi matkou a dítětem v době, kdy má ještě nedostatek dovedností v oblasti verbálních, ale podpořit také vývoj jeho symbolického myšlení a také posilnit vazbu mezi dítětem a matkou. A právě tato tvrzení byla motivací pro realizaci této bakalářské práce a ověření výše uvedených tvrzení v praxi.

4.1 Vymezení cíle praktické části bakalářské práce

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je ověřit funkčnost metody Baby Signs ve vztahu k rozvoji komunikace mezi matkou a dítětem raného věku.

Tento hlavní cíl bude naplňován pomocí následujících dílčích cílů:

DC 1: Popsat průběh realizace lekce konkrétního vybraného kurzu Baby Signs pro maminky s dětmi.

DC 2: Prostřednictvím lektorek kurzu Baby Signs reflektovat efektivitu aktivního využívání této metody u vybrané skupiny dětí.

DC 3: Zmapovat a zhodnotit průběh učení se komunikačním dovednostem batolat, a to pomocí metody znakování z pohledu maminek navštěvujících kurzy Baby Signs.

4.2 Metodologie praktické části bakalářské práce

Z metodologického hlediska bylo v praktické části bakalářské práce využito metody pozorování a dotazníkové metody.

Pozorování je proces detailního zkoumání jevů v takové formě, v jaké je v přírodě nebo společnosti nacházíme. Je to patrně nejdůležitější metoda poznávání ve většině vědních oborů.

Pozorování je technika sběru informací, která je založená na zaměřeném, systematickém a organizovaném sledování aspektů a fenoménů předmětu zkoumání. (Reichel, 2009)

Pozorování je primárně možné dělit podle vědecké oblasti, v níž je uplatňováno. V tomto výzkumu se tedy jedná o pozorování užívané v rámci sociálních věd. Toto lze z hlediska účasti pozorovatele členit na zúčastněné a nezúčastněné.

Při nezúčastněném pozorování pozorovatel sleduje situaci, aniž by o něm pozorovaní věděli. K tomuto typu pozorování se tedy využívají technické prostředky, jako jednosměrné zrcadlo, či videokamera. (Švaříček, Šed'ová a kol., 2014)

Zúčastněné pozorování pak znamená, že objekt je sledován ve svém přirozeném prostředí, kdy mezi výzkumníkem a pozorovanými dochází k interakci. Zúčastněné pozorování je možné specifikovat na zamaskované, či nemaskované. Jak je již z názvu patrné, v prvním případě se pozorovatel nedává najevo svůj záměr a stává se účastníkem pozorovaného děje, ve druhém případě je pak jeho úloha pozorovaným již známá. (Ferjenčík, 2000)

Podle přípravy na samotný proces pozorování lze tuto formu výzkumu členit na pozorování strukturované, kdy se výzkumník soustředí na předem vymezené a určené jevy. Výstupem nestrukturované metody je pak popis skutečností, jež nejsou dopředu nijak vymezeny, tedy pozorování je otevřené různým situacím. (Švaříček, Šed'ová a kol., 2014)

V praktické části bakalářské práce bylo využito metody zúčastněného nezamaskovaného pozorování. Dle dalšího popsaného členění lze výzkum specifikovat jako nestrukturovaný.

Pozorování bylo uskutečněno na lekci znakování Baby Signs, kdy zkoumanou situací byl průběh výuky dětí této metodě. Účastníky pozorování byly tedy maminky s dětmi a lektorka Baby Signs.

Dotazník je vedle pozorování a rozhovoru jednou z nejčastějších metod sběru informací. Dotazník můžeme považovat vlastně za způsob psaného řízeného rozhovoru, přitom je oproti rozhovoru méně časově náročný, zároveň jej lze zadávat nejen individuálně, ale také, a nejčastěji užívanou, skupinovou formou, tedy v krátké době je možné získat velké množství výpovědí. Ke správnému sestavení dotazníku je třeba předem promyslet a určit hlavní cíl, k němuž bude dotazování směřováno. Výzkumné otázky dotazníku pak lze formulovat jako otevřené či uzavřené.

V dotazníkovém šetření této bakalářské práce byly použity z největší části otázky uzavřené. Uzavřené otázky nabízejí dotazovanému výběr jedné či více odpovědí z tazatelem sestavených a nabízených možností. Díky takto zvoleným otázkám je možné výpovědi následně snadněji vyhodnotit.

V praktické části bakalářské práce bylo využito dvou dotazníků, z nichž první byl koncipován pro skupinu maminek docházejících na lekce Baby Signs s cílem zjištění okolností výuky této komunikaci, druhý pak pro lektorky kurzu, kdy jeho cílem bylo ověřit funkčnost aktivní komunikace pomocí této metody.

4.3 Charakteristika místa výzkumného šetření a vzorku

Výzkumné šetření bylo realizováno v Ostravě Porubě, a to v prostorách pohybového a seberozvojového studia Sundara. Toto zařízení zastřešuje a je celkově zaměřeno právě na pořádání různých kurzů a aktivit, dále také poradenství, seminářů či přednášek. Pořádané kurzy se zde pravidelně uskutečňují ve vyhrazené místnosti se zrcadly, která jsou pro rozvíjení a práci s miminky vhodnou součástí. Zde byl monitorován průběh lekce kurzu Baby Signs Znakujeme se zpěvem a hrou.

4.3.1 Informace o respondentech dotazníkového šetření

Pro dotazníkové šetření bylo využito dvou dotazníků.

První dotazník byl předložen lektorkám Baby Signs, které se svými dětmi samy již před nějakou dobou tento způsob komunikace využívaly. Pomocí tohoto dotazníku je možné tedy získat náhled na fungování, využívání a okolnosti dorozumívání se s dítětem metodou Baby Signs z uceleného pohledu, tedy od matek, které si již se svým miminkem prošly počátky využívání této metody i jejím následným plnohodnotným využíváním ke komunikaci. Dotazníky byly prostřednictvím lektorky, s níž bylo na praktické části bakalářské práce spolupracováno, zprostředkovány lektorkám společnosti GoKids působícím po celé České republice. Tento dotazník vyplnilo deset lektorek Baby Signs.

Druhý dotazník byl vytvořen pro maminky, které na kurz Baby Signs docházejí se svými miminky v současné době. Dotazník tedy poskytuje náhled na vnímání začátků procesu učení a rozvoje dítěte pomocí této metody, bezprostřední zkušenosti a pocity matek, které mají se svým dítětem s programem první zkušenosti. Dotazníky byly zprostředkovány výše uvedenými lektorkami mezi maminky navštěvující jimi pořádané kurzy Baby signs. Tento dotazník vyplnilo deset maminek.

4.3.2 Průběh realizace výzkumného šetření

Na praktické části bakalářské práce bylo pracováno od října 2019. Hned první krok potřebný k následnému zahájení výzkumného šetření byl časově nejnáročnější, kdy v tuto dobu bylo velice obtížné vyhledat kurz konající se v co nejbližší době, nejlépe tedy do konce roku 2019 a zároveň s kurzem tedy vyhledat lektorku Baby Signs ochotnou ke spolupráci. Nakonec se, pro naplnění praktické části, podařilo navázat kontakt s lektorkou působící v Ostravě, jež pro výzkum zpřístupnila lekci znakování, a která dále spolupracovala také v realizaci dotazníkového šetření. Bližší průběh realizace praktické části bakalářské práce je znázorněn v tabulce.

Část výzkumného šetření	Činnost	Trvání		
		od	do	
Příprava	Analýza dostupných kurzů BS v ČR	20.10. 2019	3.12. 2019	
Realizace kurzu Baby Signs	Rozhovor s lektorkou BS	12.12. 2019		
	Návštěva kurzu	13.12. 2019		
	Zpracovávání výstupu	5.1. 2020	8.1. 2020	
Dotazníkové šetření	Tvorba dotazníků	14.12. 2019	18.12. 2019	
	Vyplňování dotazníků respondenty	Lektorky BS	19.12. 2019	14.2. 2020
		Maminky docházející na kurz	19.12. 2019	28.2. 2020
	Zpracovávání výsledků	18.2. 2020	1.3. 2020	

Celková doba zpracování praktické části bakalářské práce	20. 10. 2019 - 1.3. 2020
---	--------------------------------

Tabulka č. 1: Průběh realizace výzkumného šetření

5 Realizace kurzu Znakujeme se zpěvem a hrou

5.1 Obecné informace o kurzu Znakujeme se zpěvem a hrou

Kurz Znakujeme se zpěvem a hrou je, jak již bylo zmiňováno, jednou z dostupných možností kurzů Baby Signs realizovaných certifikovanými lektorkami.

Tento konkrétní kurz je určen pro maminky s dětmi, kdy doporučený věk batolat je od 6 do 24 měsíců.

Kompletní kurz Znakujeme se zpěvem a hrou je složený ze dvou částí, kdy každá z nich obsahuje vždy šest tematických lekcí. První z nich, Znakujeme se zpěvem a hrou I, je kurz základní, tedy zaměřený na učení právě nejběžnějším znakům využívaným v domácím prostředí. Tématy lekcí základního kurzu jsou: U jídla, Před spaním, Koupání, Oblékání, Zvířátka a V parku. Následně je pro zájemce tedy možné absolvování dalšího kurzu, který množství znaků dále rozšiřuje a zprostředkovává znaky pojící se s tématy: Pocity, Venku, Na farmě, Bezpečnost, V ZOO a Narozeniny.

Každý kurz, jak již bylo řečeno, je složen ze šesti lekcí, na něž docházejí maminky s dětmi jednou za týden, kurz tedy trvá po dobu šesti týdnů, kdy každé setkání trvá přibližně po dobu 45 minut. Zároveň na sebe lekce kromě počátečního zopakování znaků představených při předchozím sezení nijak nenasazují, a tak není problém s případným vynecháním některé z nich. Kapacita každého kurzu je vymezena maximálním počtem šesti maminek s dětmi. Tento počet je dán tím, že veškeré materiály a pomůcky pro tento kurz Baby Signs jsou vytvořeny a uzpůsobeny právě pro počet šesti účastníků kurzu.

Kurzy Baby Signs určené pro maminky s dětmi řídí vždy certifikovaná lektorka, pro děti, co možná nejzajímavější metodou. Ta spočívá ve vedení lekce pomocí uzpůsobeného plyšového medvěda BeeBo, nosícím tričko, do jehož rukávů vloží lektorka ruce a s dětmi tak pracuje a předvádí jim znaky právě medvídek BeeBo, který se stal zároveň symbolem kurzů. Dále lektorka při lekci používá CD s tematickými písničkami, dále tematické obrázkové knížky, vše speciálně vytvořené

za tímto účelem, mimo tyto materiály pak pracuje s běžně dostupnými dětskými hračkami, skládačkami a podobně.

Kromě pravidelných setkávání s lektorkou zahrnuje kurz také výukové materiály- CD a zpěvníčky s pracovními listy, které každá maminka k zakoupenému kurzu dostane pro možnost rozvíjení svého miminka také v domácím prostředí.

5.2 Průběh vybrané lekce- Znakujeme se zpěvem a hrou

Lekcí vybranou pro pozorování byla konkrétně lekce z rozšiřujícího kurzu Znakujeme se zpěvem a hrou II, zaměřená na téma V ZOO.

Obecně je při jakékoli práci s takto malými dětmi, kdy je cílem něčemu dítě naučit, klíčové právě upoutání jeho pozornosti. Zároveň pokud se má takto malé dítě něčemu naučit, musí to chtít samo, samo se chtít do dění kolem sebe zapojit. Proto je velice důležitou součástí lekcí Baby Signs používání co největšího množství různých druhů pomůcek, které jsou pro takto staré dítě co nejzajímavější, a protože v tomto věku dítě přirozeně nemá ještě zcela vyvinuté motorické dovednosti, je třeba volit podnětné a jemu dosažitelné možnosti, kterými je ke spolupráci přivedeno. Při lekcích Baby Signs je tedy užíváno nejrůznějších hraček, hudebních nástrojů, hmatových dětských knížek, zároveň také hudby a dalších. Během lekce je tedy vždy snaha o zapojení a rozvoj co největšího počtu smyslů.

Znakování Baby Signs je primárně určena pro maminky s batolaty. Právě k matce má malé dítě to největší pouto a největší důvěru. Zároveň smyslem lekcí je zlomit jakousi komunikační bariéru mezi matkou a jejím dítětem a dosažení jejich vzájemného porozumění. Je tedy nezbytné, aby se samy maminky při setkáních do aktivit zapojovaly.

Jak již bylo řečeno, lekce probíhá v příjemné místnosti se zrcadly, kde si pro účely znakování maminky se svými dětmi vždy sesednou na podložky uspořádané do půlkruhu před lektorkou. K následným hrám a činnostem je pak využíván celý prostor místnosti.

V úvodu lekce, k navázání kontaktu s dětmi a upoutání jejich pozornosti pustila lektorka CD s úvodní melodií, prostřednictvím níž děti na hodinu přivítá. Melodie je

vytvořena jako podklad ke zpěvu písně, kdy se šestkrát opakuje stejná sloka se slovy přivítání na dalším setkání. Při zpěvu každé ze slok soustředí lektorka svou pozornost a blíže se, tedy jako medvídek BeeBo, věnuje jednomu z dětí, pozdraví je, zamává mu, a v závěru doplní právě jeho jméno. Poté začíná sloka nová a medvídek takto přivítá zase další dítě. Tato píseň se v této podobě opakuje jako úvod každé lekce znakování. Slouží tak k tomu, že si na ni děti postupně zvyknou a se slyšením známé melodie si již spojí právě začátek dalšího setkání.

Po takovémto zahájení je pravidlem, opět pomocí tematického CD s písničkou, zopakování znaků předváděných dětem na minulé lekci, tedy maminky píseň společně zpívají, při zaznění některého ze známých slov se snaží co možná nejvíce upoutat pozornost dítěte, slovo pak zdůrazní zvýšenou artikulací a před batoletem současně použijí právě znak symbolizující ono slovo. Zároveň jsou dětem nabídnuty jednoduché hudební nástroje, se kterými píseň doprovázejí.

Jak již bylo nastíněno, na lekcích Baby Signs je kladen důraz na co možná největší zapojení batolat do veškeré činnosti. Samotná „výuka“ znaků tedy začíná tak, že jako další, na každém kurzu se opakující činností, na kterou jsou již děti tedy zvyklé, je každému z nich nabídnut batůžek s kartičkami s obrázky předmětů, či v tomto případě zvířat, jež se k této hodině vztahují. Každé dítě je pak postupně vyzváno a jeho úkolem je jednu z kartiček z batůžku vytáhnout. Pokud se mu to podaří, následuje pochvala v podobě zatleskání.

Obecně je velice důležité dítě chválit za cokoliv, co zvládne podle pokynu vykonat. Takto si uvědomí, že úlohu zvládlo správně. Samozřejmě pochvala je pro dítě příjemným zážitkem a je tak stimulováno k dalšímu snažení.

Po vytažení všech kartiček lektorka tedy postupně každý znak předvádí. U některých znaků a obzvlášť tedy u těchto, symbolizujících zvířata je vhodné předvádět znak nejen pomocí rukou, ale zapojit také mimiku. Část předvádění symbolů je orientována tedy převážně na maminky. Na lekcích Baby Signs nejsou děti do ničeho nuceny, není na ně vyvíjen žádný nátlak. Po dobu představování nových symbolů se tedy mohou volně pohybovat a hrát si uprostřed skupiny s rozloženými hračkami.

Dále se již pozornost obrací opět k batolatům a pro obměnění aktivity je teď od znakování upuštěno a na chvíli se přechází k aktivitě úplně jiné, a u dětí oblíbené. Doprostřed prostoru je rozloženo barevné plátěné kolo, kolem kterého se maminky postaví, spolu se svými dětmi v náručích jej zvednou, chodí do kola, s látkou současně různě mávají, vlní ji, děti pod ni schovávají a tak dále. Díky množství pestrých barev, dále vlnící se látky a střídání činností je toto pro batolata velice zajímavá aktivita. Je samozřejmé, že bdělost a koncentrace takto malých dětí s časem rychle klesá. Toto cvičení zhruba po polovině lekce tedy pomůže znovu aktivovat jejich pozornost a jsou nyní schopné se ještě chvíli soustředit.

Po této vložení, pro odreagování vhodné, hře jsou teď nové znaky nabízeny dětem. Toto se děje opět nejdříve prostřednictvím tematické písničky. Následně pak lektorka nachystá své pomůcky připravené k této lekci. Nyní se již jedná ne o pomůcky speciálně vytvořené, ale o běžné dětské hračky vztahující se právě k této tematice. Po celé místnosti jsou tedy rozložena jakási stanoviště, u kterých se maminky s dětmi střídají a znaky jsou jim tak nyní znaky zprostředkovávány pomocí různých postaviček, obrázků v dětských knížkách, skládačkách atd.

Stejně jako na začátku každého setkání zazní písnička úvodní, tak nyní na konci lekce se s dětmi medvídek BeeBo stejným stylem rozloučí podobnou písničkou.

5.2.1 Souvislosti s učením miminka metodě Baby Signs

Lekce Baby Signs, a vůbec tato metoda jako taková, je v ČR teprve v začátcích. Velká většina maminek tedy o tomto způsobu komunikace nikdy neslyšela a samozřejmě ani přínosy metody a další okolnosti s ní související jim tedy nejsou známé. Proto v průběhu lekcí Baby Signs lektorky maminkám navíc vždy zpřístupňují informace s Baby Signs související.

Maminky se znakováním u svých dětí začínají obvykle před dovršením nebo okolo jednoho roku. Specifika se tedy budou dále vztahovat přibližně k tomuto období.

Je samozřejmé, že zvláště u takto malých dětí nelze očekávat používání symbolů bezprostředně po lekci znakování. Je třeba nechat jim čas. Jak již bylo zmíněno, program Baby Signs je uplatňován metodou Montessori. To znamená, že batolatům

nejdou znaky nuceně podsouvány. Jde o vytvoření dostatečně podnětného prostředí a okolností, aby samo dítě mělo o učení se symbolům zájem a vydalo se tímto směrem ze své vlastní iniciativy.

Opravdu veškerou snahu naučit dítě znakování Baby Signs musíme vztahovat na jeho věk. Pokud je skutečným cílem, aby batole bylo schopné pomocí symbolů bez problémů vyjádřit co potřebuje a celkově takto komunikovat, je nezbytné pracovat se znaky neustále.

Mentální schopnosti dítěte v tomto období zatím opravdu nejsou plně vyvinuté. Zatím není schopné používat představivost ani abstraktní myšlení. Proto je tedy veškeré symboly třeba pojít právě s reálnými předměty, popřípadě později se slyšeným slovem. Zároveň batole zatím v tomto věku neuplatní ani dlouhodobou paměť. Proto je třeba symboly předkládat co nejčastěji, při každé příležitosti, kdy právě častým opakováním a již zmíněnou smyslovou oporou při učení symbolů, dosáhneme jejich ukládání do podvědomí dítěte.

Jednou z nejviditelnějších oblastí vývoje je u batolete nyní zároveň také motorika. Právě k rozvoji jemné motoriky má užívání symbolů veliký prospěch. Velké soustředění a záměrnou snahu vyvíjí dítě nyní většinou ke schopnosti samostatně se postavit, popřípadě udělat první krůčky. Toto je zmiňováno proto, že pokud se u dítěte věnujeme rozvoji metody Baby Signs, opravdu není vhodné dítě znaky zaměstnávat až přesprátiš. Musíme mít na paměti, že batole nyní prochází vývojem také dalších oblastí, které musí zvládnout. Proto pokud vidíme, že se dítě doma nyní například zkouší samo zvednout na nožičky, či se soustředí na vykročení s přichycením o nábytek, přestože je toto třeba jediná, k dalšímu procvičení symbolů, příhodná chvíle za celý den, rozhodně toto není vhodný okamžik pro jeho rozptylování. Rozvoj základních dovedností by měl mít vždy přednost. Teprve ve chvíli, kdy vidíme, že se nudí, případně si hraje, můžeme zábavnou formou přistoupit ke znakování.

Při učení symbolům Baby Signs je zároveň důležitým faktorem individualita každého dítěte. Je zcela přirozené, že malé dítě jeví největší zájem o věci, které jsou pro něj zajímavé. Od povahy a vlastností každého z batolat se pak odvíjí právě jeho zájmy. Každá lekce Baby Signs je věnována jednomu tématu, tedy okruhu určitých

slov. Přestože symboly prvních lekcí jako U jídla, Před spaním, Oblékání, se zdají být zpočátku, pro potřebu primárního dorozumění se s miminkem, základní, není tomu vždy tak, že právě tyto znaky batole začne používat jako první. Právě naopak. Jak bylo řečeno, vše stojí na zájmech dítěte. Jeho prvními používanými znaky tedy naopak mohou být ty ne úplně podstatné pro dorozumění, ale právě ty, které mu přijdou zajímavé. Nemá však smysl za vidinou dorozumění se s dítětem o jeho potřebách a pocitech co nejdříve, zaměřovat se a opakovat s ním pouze kýženu skupinu znaků. I když se může zdát, že nabízením všech symbolů dítě přehltneme, není tomu tak. Kolikrát takto batole začne první znaky používat dříve. Právě tak si totiž má naopak možnost vybrat symbol, který jej zaujal a zpočátku nám tak předvede například symbol oblíbeného zvířete. Zatím si tedy osvojí alespoň, jak takové znakování vlastně funguje. Přestože symboly, které se zdají podstatné nám, které by mohly usnadnit spoustu problémů a přemýšlení nad dětskými pocity, zatím nepoužívá, při stálém opakování se do jeho vědomí ukládají. Nastane-li pak příhodná situace, kdy má dítě například hlad, bolí jej hlava či chce jít spát, je pravděpodobné, že se mu znak, který napomůže tuto jeho potřebu vyjádřit, sám vybaví.

5.3 Znaky Baby Signs

Jak již bylo uvedeno, symboly používané v programu Baby Signs opravdu nejsou totožné se znaky znakového jazyka pro neslyšící. Tvůrkyně metody se řečí neslyšících pouze inspirovaly. Znaky modifikovaly, zjednodušily a celkově přizpůsobily právě tak, aby je ke komunikaci zvládlo účelně použít opravdu malé dítě.

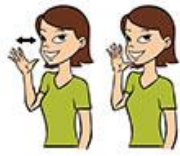
Symboly Baby Signs jsou uzpůsobeny tak, aby jejich použití, jejich ukazování, bylo pro batolata zcela přirozené. Tak jako jsou svými rodiči učena například ukazovat „pápá“ ve smyslu uvítání, nebo rozloučení. Takto lze charakterizovat veškeré znakování programu Baby Signs.

Při práci s dětmi raného věku je třeba, aby se znak tedy skutečně pojil s jakýmsi automatickými gesty, tedy například, - když má hlad, reflexně si sahá na břicho. Tento pohyb je tedy metodou Baby Signs zafixován do podoby znaku, kdy dítě při pocitu hladu právě takto svou potřebu ukáže.

Rozvíjející znaky, jako jsou věci či zvířata se pojí právě s gesty, které je nejvíce vystihují, tedy buď se jim podobají, například znak pro lva- kdy roztáhneme ruce po bocích hlavy, čímž symbolizujeme hřívu, lva pak ještě dále specifikujeme nakrčením úst, které můžeme podpořit „zavrčením“ přiměřeným hlasem. Druhou možností je vyjádření takovým symbolem, který si dítě s předmětem či zvířetem asociuje, tedy například znak psa, který předvedeme zaklepaním dlaně na bok nohy, tedy tak, jak k sobě psa běžně přivoláváme.

Ne všechna slova jsou samozřejmě takto specifická. Všechny symboly jsou však sestaveny k domluvě s dítětem velmi raného věku. Při znakování jsou tedy v potaz brány motorické schopnosti batolete v tomto období. Symboly jsou tedy upraveny vývojovým možností, kdy slovo je symbolizováno opravdu jedním gestem, potřebný pohyb je co možná nejjednodušší, není používáno žádných vysoce jemně motorických pohybů.

Znaky programu Baby Signs jsou vytvořeny za hlavním účelem, a to, aby si dítě již v takto brzkém období dokázalo samo říct, co potřebuje, jaký má pocit nebo co jej trápí. K takovéto první komunikaci není tedy ani zapotřebí používání jakékoli gramatiky. Dorozumívání metodou Baby Signs je tedy složeno pouze z izolovaných znaků jednotlivých slov. U dětí je procvičována hlavně základní slovní zásoba, čítající asi 100 znaků, kdy ani tyto většinou nejsou batolem používány všechny.

mom

dad

Baby Sign Language...

sister

brother

Baby Sign Language...

grandma

grandpa

aunt

uncle

eat

drink

Baby Sign Language...

milk

water

Baby Sign Language...

more

all done

apple

cereal

happy

I love you

Baby Sign Language...

book

bear

Baby Sign Language...

hurt

bed

dog

cat

Obrázek 1 Baby Sign Language Chart
Převzato z: <https://www.babysignlanguage.com>

6. Dotazníkové šetření

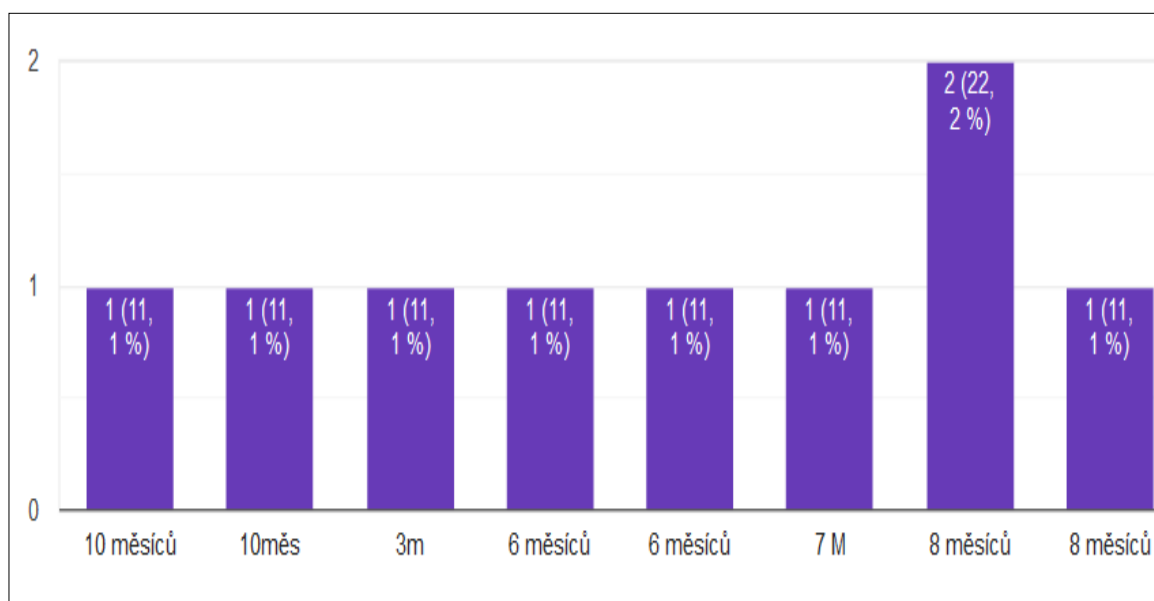
V rámci bakalářské práce bylo, v zájmu zjištění zkušeností a ověření funkčnosti komunikace metodou Baby Signs, využito dvou dotazníků. V obou dotaznících převažují uzavřené odpovědi a několik volných, jejichž výsledky byly zpracovány do podoby grafů či uvedeny v tabulce.

6.1 Výsledky dotazníkového šetření lektorek Baby Signs

Lektorky kurzů jsou s vědeckým podkladem tohoto programu obeznámeny, zde se tedy několik otázek vztahovalo ke konkrétním výzkumům zakladatelek Baby Signs. Dotazník byl vyplněn 10 lektorkami Baby Signs, které měly vlastní zkušenost s užíváním Baby signs, a to nejen na úrovni lektorské, ale také jako matky užívající tuto metodu.

Otázka č. 1

Jak staré bylo Vaše dítě, když jste jej začala učit metodě Baby Signs?

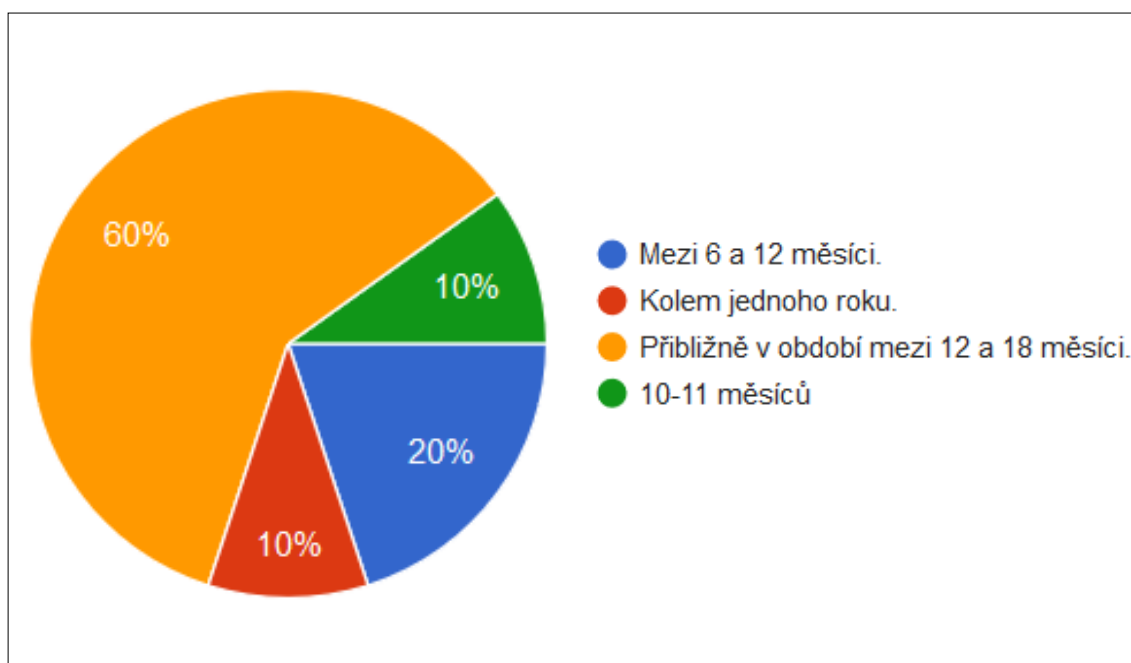
Graf č. 1: Věk dětí

Z odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že nejčastěji bylo s metodou Baby Signs začínáno u dětí mezi šesti a deseti měsíci.

Otázka č. 2

Přibližně v jakém věku začalo Vaše dítě metodu Baby Signs používat nejvíce (tedy kdy bylo již soustředěné na učení se novým znakům a zároveň aktivně používalo již naučené)?

Nadpoloviční většina dětí dotazovaných maminek chápala, jak komunikace pomocí metody Baby Signs „funguje“ a byla již viditelně zvyklá a schopná ji využívat v období přibližně mezi rokem a 18 měsíci.

Graf č. 2: Období užívání prvních znaků

Otázka č. 3

Přibližně okolo 1 roku by se dítě již mělo záměrně vyjadřovat prvními krátkými slovy. Používalo Vaše dítě slovní vyjádření souběžně se znakováním Baby Signs, nebo pouze znakovalo?

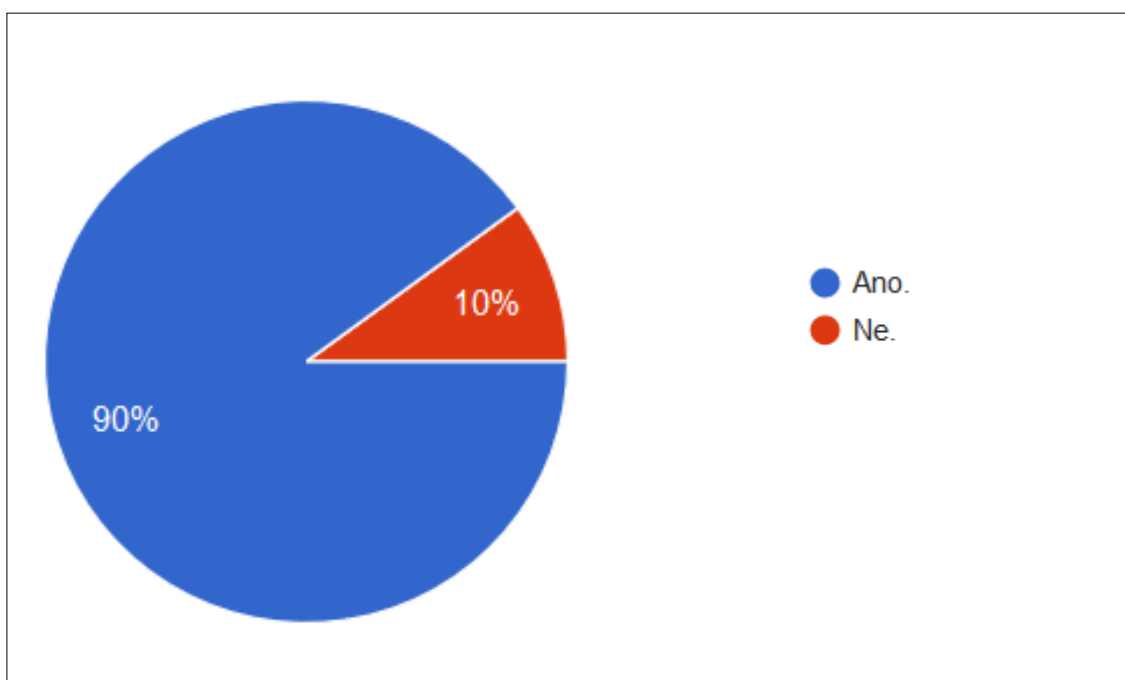

Graf č. 3: Upřednostňovaný druh komunikace dítěte v jednom roce

Z odpovědí na tuto otázku tedy vyplývá, že obavy některých matek, zda se svým dítětem s metodou Baby Signs začít, týkající se toho, že dítě znakování upřednostní před slovním vyjádřením, jsou mylné. Přestože dvě z deseti dětí podle uvedeného opravdu pouze znakovalo, není to tak, že by znaky před slovním vyjádřením upřednostňovalo. Program Baby Signs je vytvořen tak, aby řeč u dětí podporoval, tedy na děti je při každém znakování současně mluveno, tedy dítě si znakem pomůže, slovo které představuje, ale také reálně slyší, tedy je-li připravené a dostatečně zralé, vyjádří jej také mluvou. Jelikož jej do té doby navíc bylo schopno vyjádřit pomocí znaku, už ví, co právě toto slovo představuje.

Otázka č. 4

Výzkumem doktorek Susan Goodwyn a Lindy Acredolo, byl u dětí komunikujících metodou Baby Signs po nějakém čase zjištěn jejich evidentní náskok psychomotorického vývoje oproti neznakujícím dětem stejného věku. Byl i u Vašeho dítěte po čase komunikace metodou Baby Signs v určitých oblastech zjevný pokrok ve vývoji oproti jeho neznakujícím vrstevníkům?

Graf č. 4: Porovnání vývoje znakujících a neznakujících dětí

Devět z deseti dotazovaných lektorek (90%) skutečně, v porovnání s neznakujícími dětmi stejného věku, náskok ve vývoji u svého dítěte potvrzuje.

Otázka č. 5

Pokud jste u svého dítěte náskok ve vývoji zaznamenala, po jak dlouhé době (a v jakém věku dítěte) jste si všimla jakéhokoliv jeho vývojového náskoku oproti neznakujícím dětem?

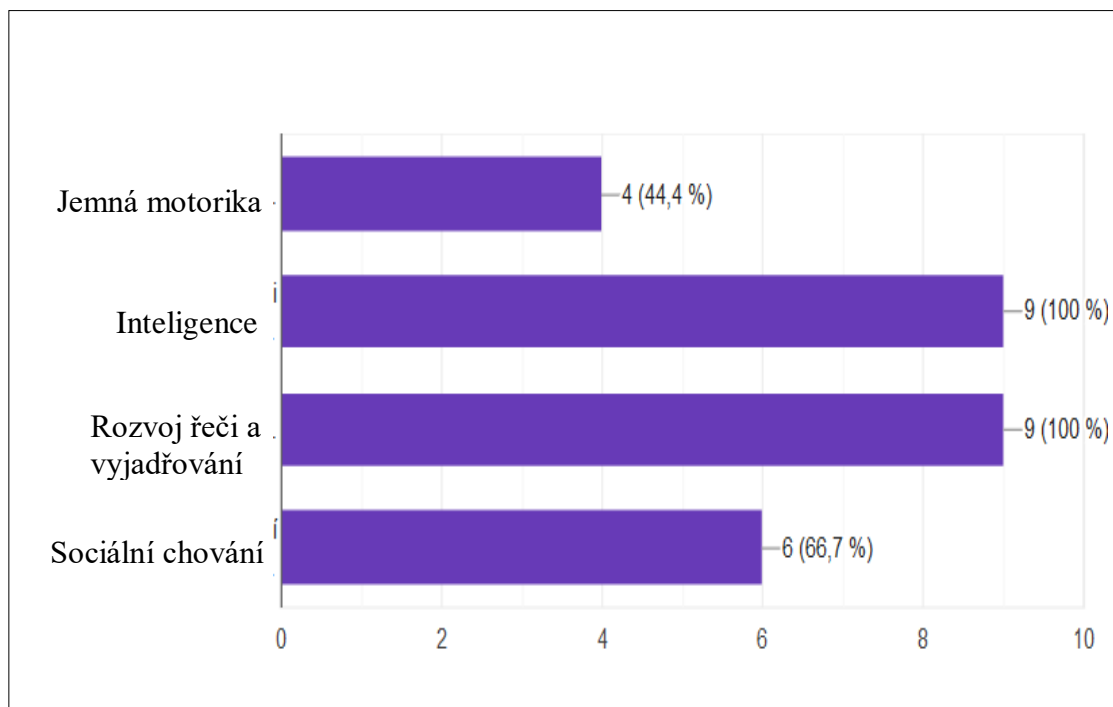
kolem druhého roku mluvil ve větách a srozumitelně
okolo 18 měsíců
Po nástupu do školky (3 roky), ve vyjadřování a obratech, které dcera používala - oproti vrstevníkům byla řádově i o rok popředu - stejně hodnotily tuto zkušenost i naše paní učitelky.
1,5 roku ALi kombinovala znaky a slova, její vrstevníci buď mlčeli, ukazovali s použitím neidentifikovatelného zvuku, popřípadě mluvili svojí řečí, které nikdo nerozuměl
Okolo 2 let
U prvního dítěte již v 1,5 letech u druhého ve 2 letech, ale znakování nebylo jediné, co myslím řeč ovlivnilo.
cca po roce pokusu o znakování - tj. v jejích 2 letech
Všimla jsem si toho už, když mému synovi byl rok. Uměl říci deset slov a dalších 12 znaků. Byl mnohem napřed než ostatní. A v pozdější době, když mu byl rok a půl, tak mi dokázal říct pomocí znaků "promiň", že se zlobí a proč nebo že je smutný (tím rozlišoval svůj pláč-to jsem já nedokázala).
17 měsíců

Tabulka č. 1: Období evidentního vývojového náskoku znakujícího dítěte

V období okolo roku a půl a dvěma lety dětí tedy začal být náskok ve vývoji oproti neznakujícím dětem viditelný. Doba rozvíjení dítěte pomocí metody Baby Signs tedy byla okolo jednoho roku.

Otázka č. 6

Ve které konkrétní oblasti jste nárůst u svého dítěte zaznamenala?

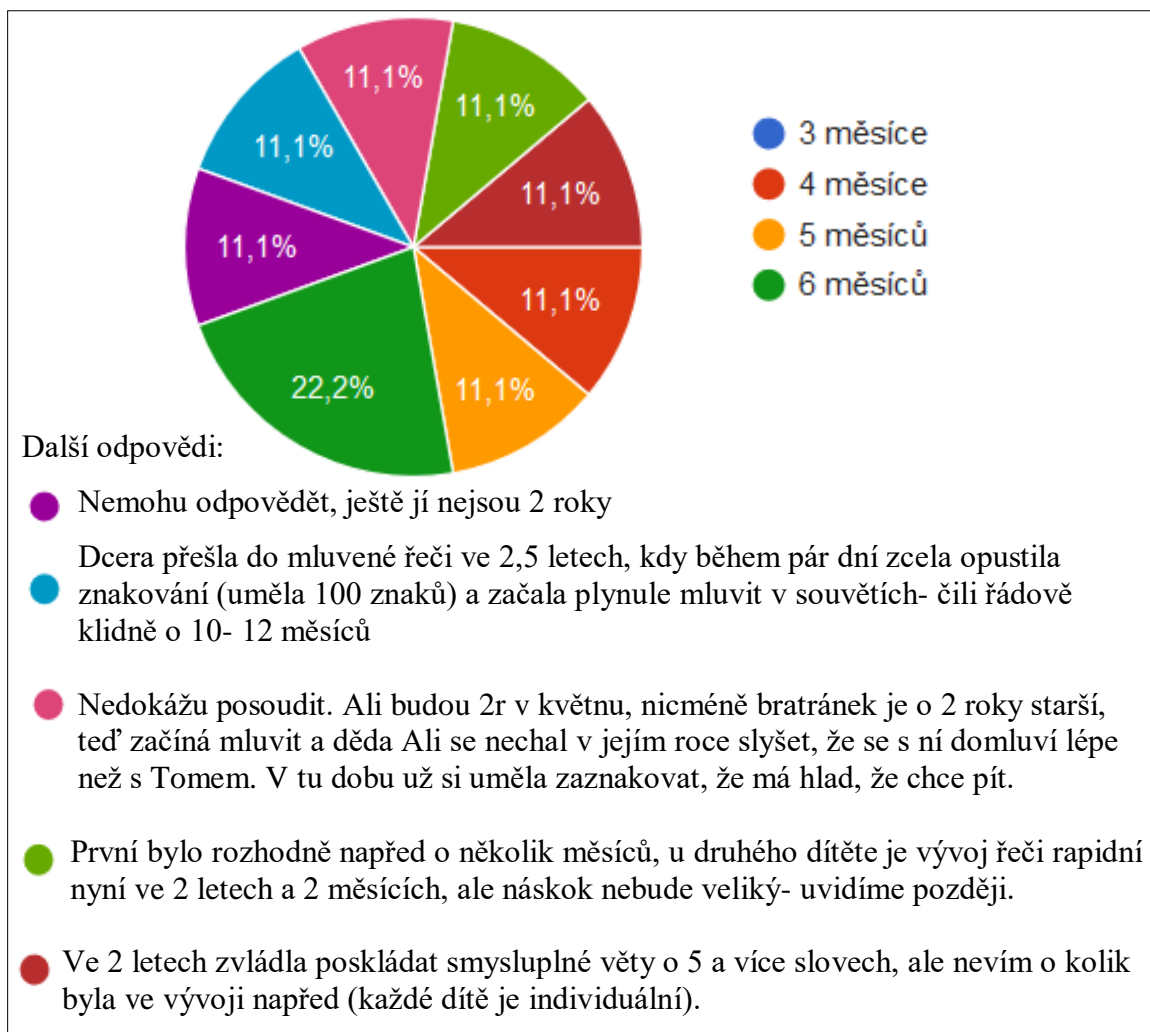

Graf č. 5: Oblast vývoje, v níž byl nárůst dítěte zaznamenán

U této otázky bylo možno zvolit více odpovědí. Při pohledu na graf je evidentní, že program Baby Signs je pro dítě přínosný nejen v oblasti komunikace, jak by se mohlo zdát, ale jeho uplatňování má benefity i v dalších oblastech. Jak je z grafu vidět, spolu s rozvojem řeči je nárůst zřejmý primárně také v oblasti inteligence, která byla v dotazníku dále specifikována jako schopnost dítěte pochopit a spojit si více pojmů, rozumět složitějším úkolům. Nezanedbatelné jsou ale také další dvě uvedené a to oblast sociálního chování, charakterizovaná jako větší sebevědomí dítěte a obecně lepší schopnost navazovat kontakt, a oblast jemné motoriky.

Otázka č. 7

V jednom ze svých výzkumů srovnávaly doktorky Goodwyn a Acredolo úroveň řeči znakových a neznakových dětí ve věku jejich dvou let. Přibližně o kolik měsíců bylo v tomto věku odhadem Vaše dítě ve srovnání s neznakovými dětmi ve vývoji řeči popředu? (Případně specifikujte)

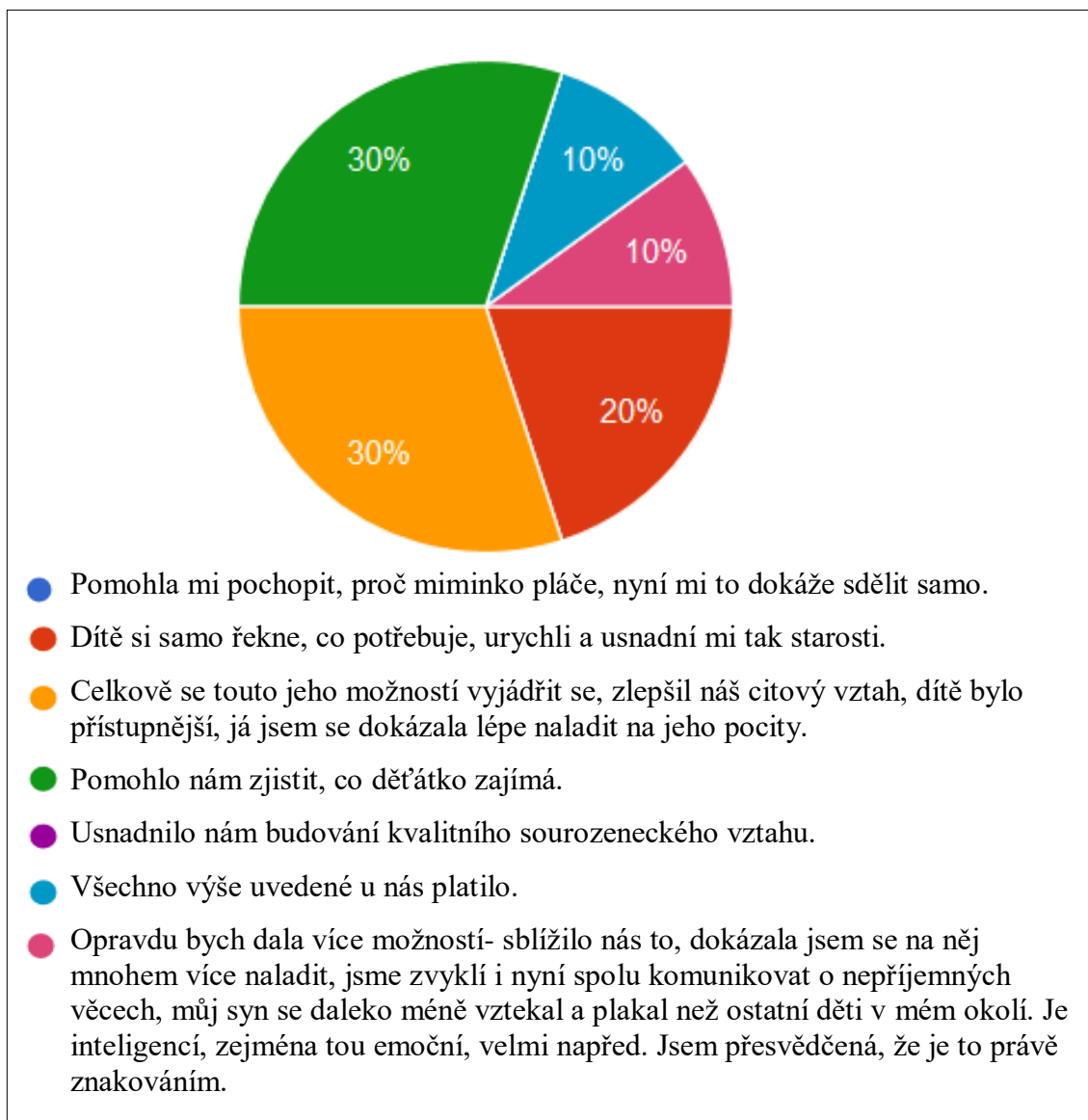

Graf č. 6: Vývojový náskok dítěte v návaznosti na vědecký podklad Baby Signs

Tato otázka dotazníkového šetření se vztahuje k nejvýznamnějšímu výzkumu doktorek Goodwyn a Acredolo kdy, jak je řečeno v otázce, srovnávaly řečové schopnosti znakových a neznakových dětí ve věku jejich dvou let. Zde jednoznačně odpověděly čtyři lektorky. I z následujících vypsanych odpovědí, které byly tedy uvedeny jako „jiné“ je náskok všech dětí, i když třeba ještě nedosáhly věku dvou let, evidentní.

Otázka č. 8

V čem spatřujete největší přínos metody Baby Sings pro Vaši rodinu?

Graf č. 7: Přínos metody Baby Signs

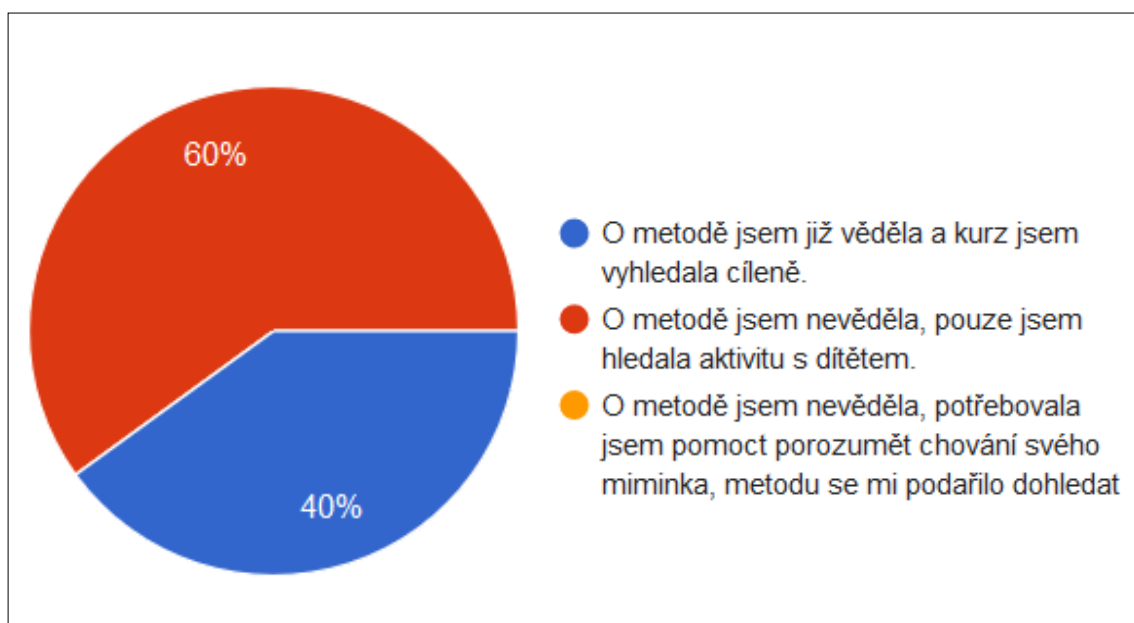
Zde, v poslední otázce, jsou tedy individuálně každou lektorkou vybrány přínosy programu Baby Signs, které sama považuje za největší. Pět prvních odpovědí bylo dotazníkem nabízeno, další dvě jsou uvedeny jako jiné.

6.2 Výsledky dotazníkového šetření frekventantek kurzu Baby Signs

Dotazník vyplnilo 10 maminek v současné době navštěvujících se svými dětmi lekce Baby Signs, kdy toto je pro jejich dítě první zkušenost s touto metodou.

Otázka č. 1

Kde jste se o kurzu (a obecně o metodě) Baby Signs dozvěděla?

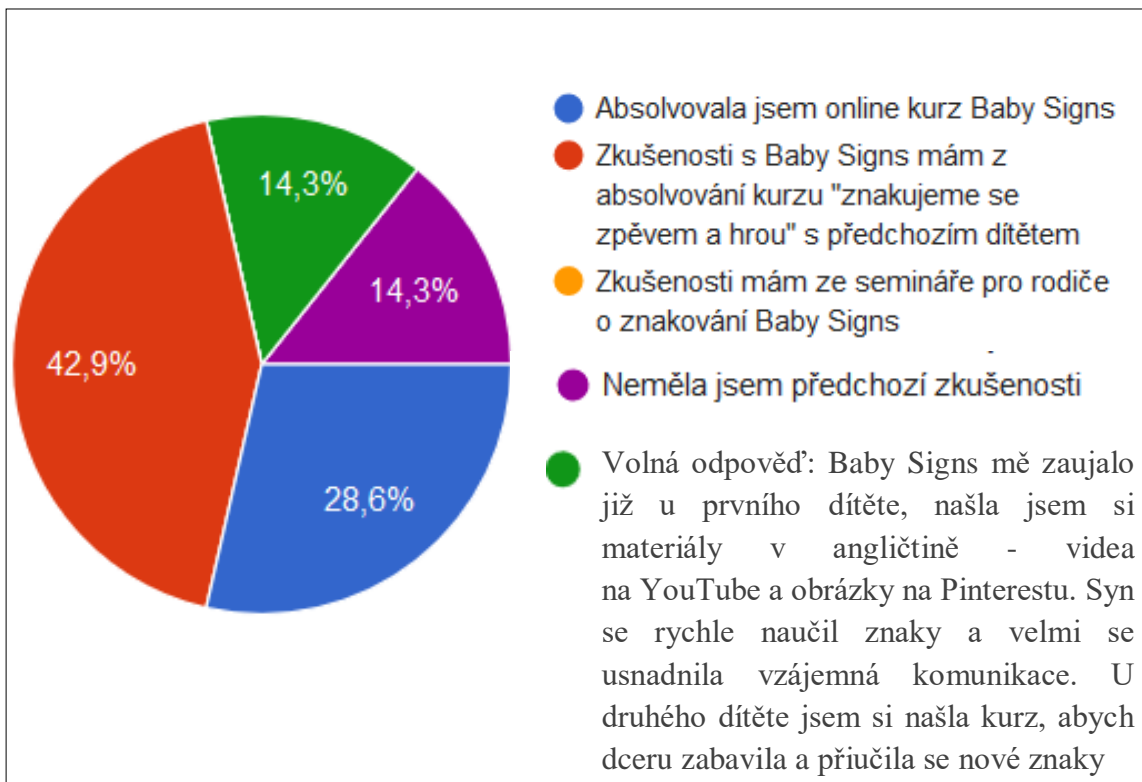

Graf č. 8: Povědomí matek o metodě a kurzu Baby Signs

Na této základní otázce je opravdu možné vidět, že metoda Baby Signs je v naší zemi opravdu v začátcích a mnoho maminek o ní nemá ponětí, či alespoň nezná její využití.

Otázka č. 2

Pokud máte s metodou Baby Signs již zkušenosti, jaké?

Graf č. 9: Předchozí zkušenosti s metodou Baby Signs

Větší část dotazovaných maminek se tedy před začátkem znakování o tuto metodu již zajímala. Některé mají zkušenosti z dřívějšího znakování u předchozího dítěte, avšak také maminky, u nichž je toto zkušenost první se s metodou již seznámily právě prostřednictvím nabízených kurzů pro rodiče, či on-line kurzu. Zbylé tři respondentky, tak jako poslední, předchozí zkušenost neměly.

Otázka č. 3

Jak staré bylo vaše dítě při zahájení kurzu Baby Signs ?

Tato otázka dotazníku byla volná. Odpovědi maminek byly následující:

10 měsíců	10 měsíců
8 měsíců	7 měsíců
13 měsíců	9 měsíců
6 měsíců	10 měsíců
9 měsíců	7 měsíců

Tabulka č. 2: Věk dětí při zahájení kurzu Baby Signs

Otázka č. 4

Jeví vaše dítě zájem učit se znakům?

Graf č. 10: Aktivita dítěte při výuce znakům

Právě touto otázkou je tedy potvrzeno předchozí. Nejenže jsou děti tohoto věku takovéto zjednodušené a uzpůsobené komunikace schopné, ale navíc, přestože pochopitelně k věku a individualitě každého dítěte se o znakování nesnaží hned, se svým okolím komunikovat také samy chtějí, tj. projevují zájem o možnost takového vyjádření.

Otázka č. 5

Jak často sama opakujete před dítětem znaky mimo lekce Baby Signs ?

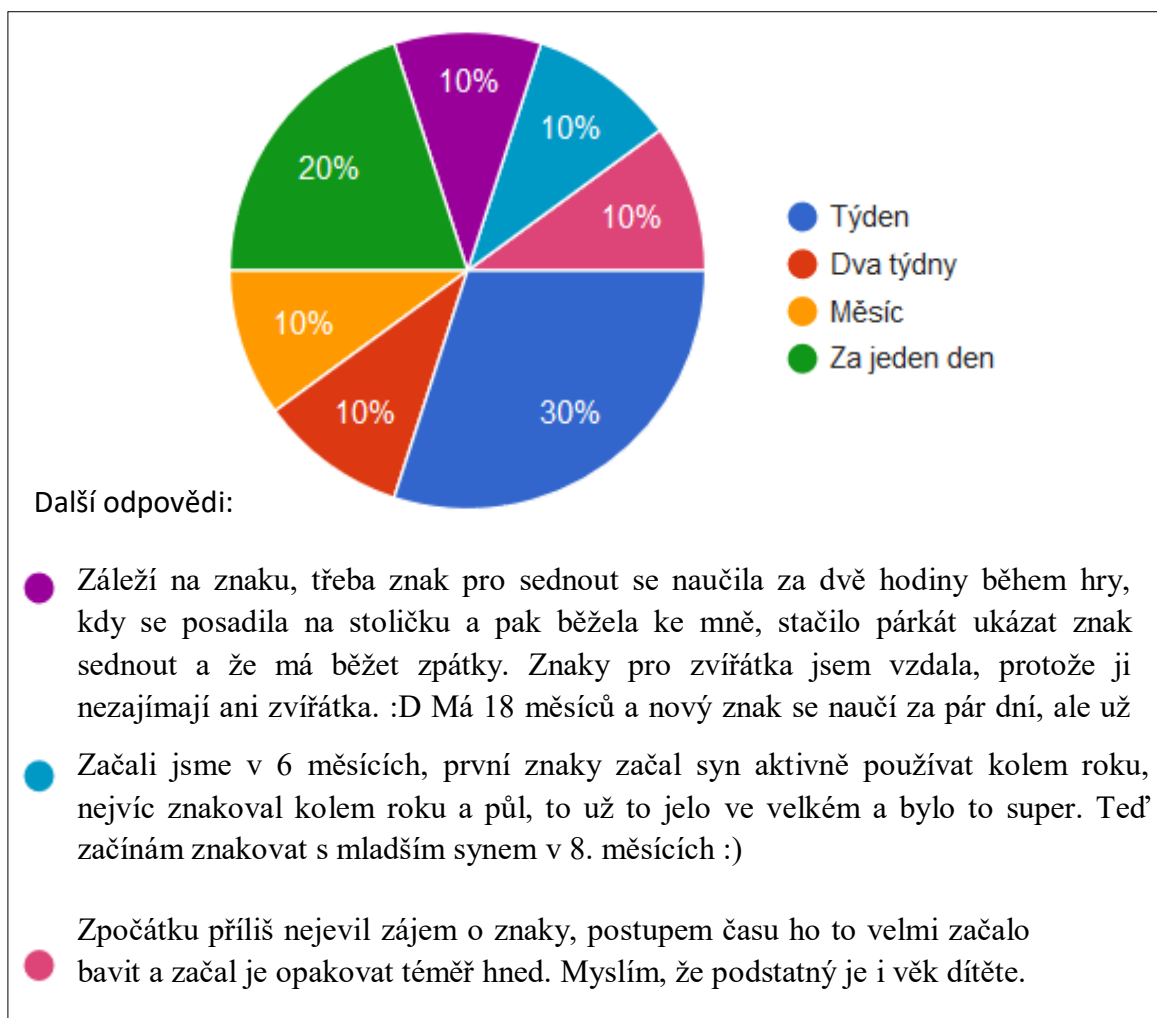

Graf č. 11: Opakování znaků před dítětem mimo kurz lekce Baby Signs

Jak je vidět, polovina maminek bere kurz Baby Signs pravděpodobně jako volnočasovou aktivitu s batoletem. Pokud je ale cílem, aby se dítě pomocí znaků co nejdříve vyjádřilo, je opravdu třeba opakovat znaky co nejčastěji, správně však, jak bylo také již zmíněno, by neměla být přerušována aktivita dítěte, jež evidentně vede k rozvoji například některé z oblastí motoriky, tedy pokud se dítě snaží stavět atd. Tyto jeho aktivity by měly mít před znakováním vždy přednost.

Otázka č. 6

Jak dlouho nyní přibližně Vašemu dítěti trvá, než si osvojí (začne samo používat) kterýkoliv z nabízených znaků?

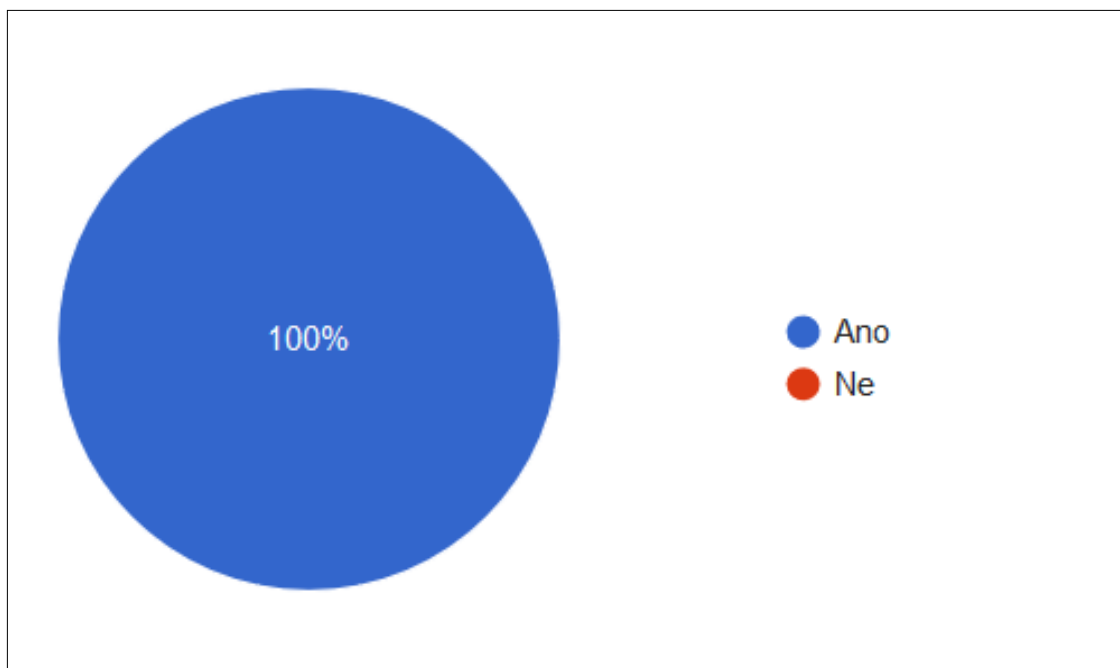

Graf č. 12: Doba potřebná u dítěte k osvojení znaku

Jak je i z odpovědí na tuto otázku vidět, každé dítě je opravdu individuální, každé má svou hlavu, jinak se chová, jinak ke vzniklým situacím přistupuje. Zde se potvrdilo se jedno z předchozích tvrzení, a to, že doba, jakou dítě potřebuje ke zvládnutí znaku se většinou váže na to, co dítě zajímá, tedy zaujme-li jej znak. Proto má smysl předvádět a nabízet dětem všechny znaky, kdy ono samo má tedy možnost začít s těmi, které jej zaujmou, později pak přejít k dalším.

Otázka č. 7

Je pro Vás přínosné, či vidíte v následné schopnosti vyjadřování se Vašeho dítěte pomoci metody Baby Signs smysl?

Graf č. 13: Pohled matek na uplatnění metody Baby Signs

Metoda Baby Signs do povědomí českých maminek teprve dostává a spousta z nich o ní nemá tušení, či neznají její přínosy. Matky, které se svými dětmi tento způsob komunikace začaly praktikovat a do tohoto způsobu rozvíjení svého dítěte nahlédly, si ověřily a jsou stoprocentně přesvědčeny o tom, že metoda Baby Signs je opravdu přínosná a má smysl takto s dítětem pracovat.

Otázka č. 8

S tématem Baby Signs je často zmiňován názor, že dítě, které se vyjadřuje pomocí znaků, tedy metodou Baby Signs, upřednostní v komunikaci právě znaky a řeč se u něj tedy rozvíjet nebude. Vyjadřuje se Vaše dítě současně se znakováním také mluveným projevem (žvatlání, apod..)?

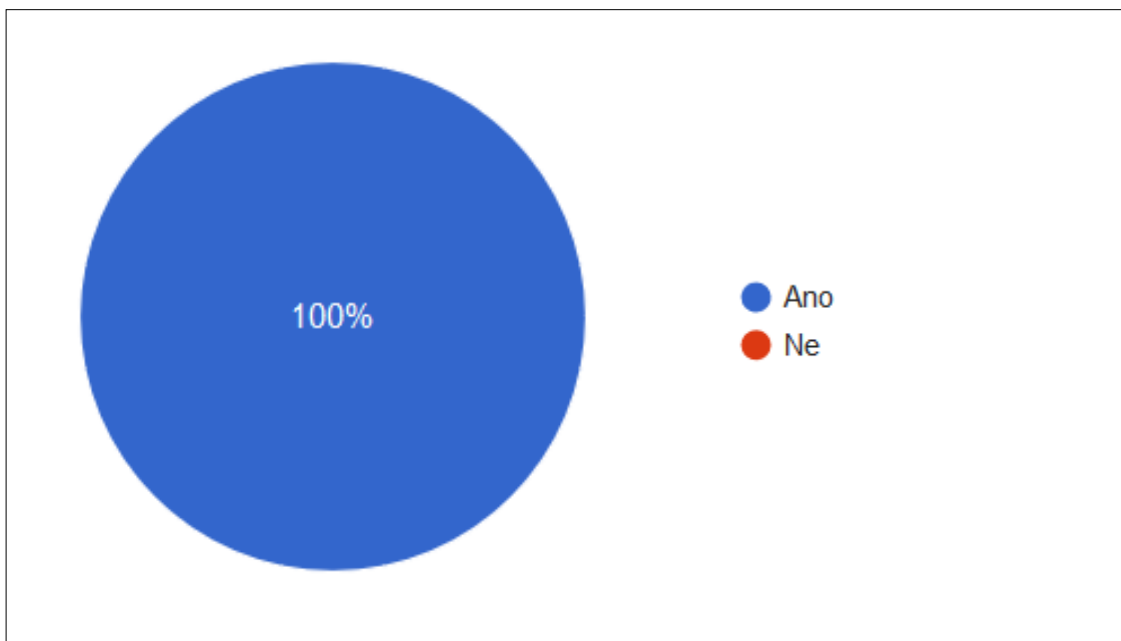

Graf č. 14: Způsob vyjadřování dítěte učeného znakům Baby Signs

Tak jako v dotazníku lektorkám Baby Signs, byla i v současné době na kurzy docházejícím maminkám, položena otázka k ověření nepravdivosti zmíněných názorů, tedy zpomalení řečového vývoje na úkor znakování. Jak je vidět, toto tvrzení je odpověďmi na tuto otázku opravdu vyvráceno.

Otázka č. 9

Doporučila byste metodu Baby Signs i dalším maminkám?

Graf č. 15: Názor matek na doporučení metody Baby Signs

Nakonec poslední otázka ověřující pocity maminek ze zkušenosti docházení na lekce Baby Signs opravdu potvrzuje jejich spokojenost.

7. Zhodnocení cílů praktické části bakalářské práce

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je ověřit funkčnost metody Baby Signs ve vztahu k rozvoji komunikace mezi matkou a dítětem raného věku.

Tohoto cíle bylo dosaženo výzkumným šetřením, které bylo realizováno účastí na lekci Baby Signs, při níž byla uplatněna metoda pozorování, a následném popisu získaných poznatků. Dále byly pro naplnění hlavního cíle, ke zhodnocení funkčnosti metody, sestaveny dva dotazníky mapující zkušenosti s metodou Baby Signs u dětí nejprve z uceleného pohledu dřívějších zkušeností lektorek, dále z pohledu maminek, které v současné době se svými dětmi navštěvují lekce Baby Signs.

Dílčí cíl DC 1: Popsat průběh realizace lekce konkrétního vybraného kurzu Baby Signs pro maminky s dětmi.

Dílčí cíl č. 1 byl naplňován účastí na jedné z lekcí kurzu Baby Signs pro rodiče s dětmi, Znakujeme se zpěvem a hrou a jejím následným popisem v praktické části. Přítomnost na jedné z lekcí zprostředkovala pohled na to, jak jsou děti reálně této metodě učeny. Zde byla tedy v praxi ověřena tvrzení uváděna v teoretické části Metodika Baby Signs, tedy že znakování je pro děti zcela přirozenou cestou. Lekce Baby Signs jsou uzpůsobeny tak, aby byla batolata k učení znakům podněcována a sama z vlastní iniciativy o ně jevila zájem.

Dílčí cíl DC 2: Prostřednictvím lektorek kurzu reflektovat aktivní využívání metody Baby Signs u jejich dětí po časovém odstupu, tedy z komplexního pohledu.

Dílčí cíl č. 2 byl, prostřednictvím dotazníku určenému lektorkám, naplňován ověřováním faktů uvedených v teoretické části, kdy odpovědi na otázky vybraná tvrzení potvrzují. Jak již bylo řečeno, díky tomu, že tento dotazník byl vyplňován lektorkami Baby Signs, z nichž většina užívala k dorozumění se svým dítětem tuto metodu již před časem, či se znakování věnuje už delší dobu, byly otázky na respondentky mířeny z různých hledisek na již probíhající a funkční komunikaci s dítětem.

Přestože nápad doktorek Goodwyn a Acredollo, snažit se o funkční komunikaci mezi matkou a dítětem v takto raném věku, byl velice odvážný, výsledky této části šetření potvrdily funkčnost komunikace metodou Baby signs u takto malých dětí

ve věku dvanácti a osmnácti měsíců, kdy děti již znaky skutečně samy využívaly ke komunikaci se svým sociálním okolím.

V tomto i následujícím dotazníku bylo dále ověřováno, je-li mýtus, který tvrdí, že dítě kvůli vyjadřování se metodou Baby Signs upřednostní znaky před mluvenou řečí, tedy mluvený projev bude díky programu Baby Signs upozaděn, skutečně jen mylným názorem do této problematiky nezasvěcených matek. Jeho nepravdivost byla odpověďmi lektorek skutečně potvrzena.

V návaznosti na tento výsledek, byl další otázkou potvrzen poznatek doktorek Goodwyn a Acredollo, že děti vedené ke komunikaci metodou Baby Signs jsou oproti svým vrstevníkům vývojově popředu a to nejen ve zmíněné oblasti rozvoje řeči, ale také inteligence, motoriky či sociálního chování.

K ověření konkrétního a nejvýznamnějšího výzkumu doktorek Goodwyn a Acredollo, kdy byl právě zmíněný vývojový náskok testován srovnáváním znakujících a neznakujících dětí ve dvou letech, pak byla cílena otázka číslo 8, kdy přestože ne všechny děti dotazovaných respondentek již tohoto věku dosáhly, každé z nich bylo již oproti svým neznakujícím vrstevníkům opravdu vývojově popředu. Lze tedy říci, že závěr výzkumu byl tímto dotazníkem potvrzen.

Dílčí cíl DC 3: Zmapovat a zhodnotit průběh učení batolete komunikace pomocí metody znakování z pohledu maminek navštěvujících kurzy Baby Signs.

Dílčí cíl č. 3 byl naplňován zpracováním druhého dotazníku, kdy byly otázky tvořeny pro cílovou skupinu maminek, které v současné době s kurzem Baby Signs se svými dětmi začínají, tedy vztahovaly se primárně právě k procesu učení dítěte znakům, a prvním pocitům z tohoto programu.

Také výsledky tohoto dotazníku potvrzují velmi brzký věk dětí, s nimiž zde maminky znakovat začínají. Předchozím dotazníkem bylo zjištěno, že děti jsou po čase skutečně schopny záměrně se pomocí metody Baby Signs dorozumět. Zde, kdy se jedná o začátky vedoucí k tomuto cíli, je již po prvních zkušenostech s programem Baby Signs matkami potvrzen také samotný zájem dětí o vyjadřování se tímto způsobem, samozřejmě s viditelnými odlišnostmi v rámci individuality každého dítěte.

Jak je patrné z odpovědí matek ne všechny z nich měly před začátkem kurzu o programu Baby Signs povědomí. Je však patrné, že již po krátké době věnování se této metodě, v ní přínosy opravdu vidí a program Baby Signs se jim tedy jeví jako opravdu smysluplný způsob jak lépe komunikovat se svým dítětem.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá problematikou využití a efektivity techniky "Baby Signs" u dětí raného věku, kdy v teoretické části shrnuje poznatky související s tímto tématem, jež jsou následně ověřeny v praktické části.

V teoretické části je v souvislosti s metodou Baby Signs popsán psychomotorický vývoj dítěte do jednoho roku, dále pak vývoj hlasu a gestikulace právě v předřechovém období života. Dále se pak teoretická část zabývá již konkrétně metodou Baby Signs, její metodikou a s ní souvisejícími přínosy. Uvedeny jsou dále výzkumy zakladatelek v USA dokazující právě účinnost metody. Následuje náhled na uplatňování metody Baby Signs na Slovensku a v České republice.

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce bylo ověřit funkčnost komunikace metodou Baby Signs. Tohoto bylo dosaženo prostřednictvím tří dílčích cílů. Prvním z nich byl prováděn metodu pozorování, kdy se jednalo o pozorování průběhu lekce Baby Signs, jež bylo následně v praktické části popsáno. Druhým a třetím dílčím cílem bylo dotazníkové šetření, kdy bylo použito dvou odlišných dotazníků, zjišťující funkčnost metody u konkrétních respondentů. První dotazník byl sestaven pro lektorky Baby Signs, jež mají se znakováním u svého dítěte již předchozí zkušenost a sloužil tak k ucelenému náhledu na již funkční komunikaci s dítětem. Druhý dotazník byl vyplňován matkami aktuálně se svými dětmi navštěvující jejich první lekce Baby Signs, který tedy sloužil ke zmapování prvních zkušeností a začátků procesu rozvíjení dítěte metodou Baby Signs.

Na základě výsledků výzkumného šetření lze konstatovat, že program Baby Signs je opravdu účinnou cestou nejen k funkční komunikaci s dítětem v raném věku, a k lepšímu rozvoji mnoha dalších odvětví dětského vývoje. Program Baby Signs je zároveň metodou k porozumění, naladění se na svět dítěte, jež se takto stává pro matku přístupným.

Seznam literatury

1. ACREDOLO, Linda P. a Susan W. GOODWYN, 2000. *The Longterm Impact of Symbolic Gesturing During Infancy on IQ at Age 8*. International Society for Infant Studies, Brighton, UK.
2. C. HOLINGER, Paul. *Co říkají děti, než se naučí mluvit*. 2. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-819-1.
3. DOHERTY- SNEDDON, Gvyneth. *Neverbální komunikace dětí: Jak porozumět dítěti z jeho gest a mimiky*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8073670437.
4. FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2000. ISBN 978-80-736-7815-9.
5. GOODWYN, Susan W., Linda P. ACREDOLO a Catherine A. BROWN, 2000. *Impact of Symbolic Gesturing on Early Language Development*. *Journal of Nonverbal Behavior*. 24, 81-103.
6. HELLBRÜGGE, Theodor, Ladislav ŠOLTÉS, Alexandra ARCHALOUSOVÁ a Denisa ILENČÍKOVÁ. *Prvních 365 dní v životě dítěte: Psychomotorický vývoj kojence*. Praha: GRADA, 2010. ISBN 9788024734576.
7. KAPALKOVÁ, Svetlana. Gestá v kontexte raného vývinu dětí. SLANČOVÁ, Daniela, Marína MIKULAJOVÁ, Jana KESSELOVÁ, Svetlana KAPALKOVÁ, Iveta BÓNOVÁ, Zuzana ONDRÁČKOVÁ a Stanislava ZAJACOVÁ. *Štúdie o detskej reči* [online]. Prešovská univerzita v Prešove: PULIB, 2015, s. 169 [cit. 2019-12-03]. ISBN 978-80-555-1307-2. Dostupné z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Slancova3>
8. KIEDROŇOVÁ, Eva. *Rozvíjej se, děťátko...: Moderní poznatky o významu správné stimulace kojence v souladu s jeho psychomotorickou vyspělostí*. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3744-7.
9. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: GRADA, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2.
10. KOHOUTEK, R. *Poznávání a utváření osobnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001. ISBN 80-7204-200-9.
11. KOPŘIVOVÁ, Ivana, Ivana PROCHÁZKOVÁ a Aneta KORMANOVÁ. *Vědecký základ programu Baby Signs*. Neuveden: Neuveden, 2013. s. nestránkováno, 13 s.
12. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
13. PROCHÁZKOVÁ, Ivana, Michaela TILTON a Jitka ŠEVČÍKOVÁ. *S láskou i rozumem*. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0809-3.

14. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
15. SCHUTT, Karin. *Šťastné dítě: Masáže, hry, hudba*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3152-0.
16. ŠVARŤÍČEK, Roman, Klára ŠEĎOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-262-0644-6.
17. TILTON, Michaela. *17 otázek o znakování s miminky a batolaty zodpovězeno* [e-book]. 15 s. Dostupné z: <http://www.babysigns.cz>
18. VASILOVČÍK-ŠUSTOVÁ, Terezie. *Jak se domluvit s kojencem a batoletem: Komunikujeme přirozenými znaky a gesty*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2336-5.

Seznam internetových zdrojů:

1. *Baby Signs - znakování s miminky a batolaty* [online]. Kněžmost: Nuerasoft, 2020 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <https://www.babysigns.cz/>
2. *Baby Signs* [online]. Kněžmost: Nuerasoft, 2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://www.babysigns.sk/>
3. BEČÁNOVÁ, Lenka. Dlouhodobá studie programu Baby Signs. In: *Moje chytré dítě* [online]. Praha: MojeChytreDite.cz, 2010, 26.01.2011 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <http://www.magazin.mojechytreдите.cz/mojechytreдите/-dlouhodobostudie-programu-baby-signs>
4. *GoKids* [online]. Kněžmost: Nuerasoft, 2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://gokids.cz/>
5. KOHOUTEK, Rudolf. DOTAZNÍK jako průzkumná a výzkumná metoda. In: *Psychologie v teorii a praxi* [online]. 2010 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>
6. KOUDELKA, Ferdinand. Pozorování (MSgS). In: *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Pozorov%C3%A1n%C3%AD_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Pozorov%C3%A1n%C3%AD_(MSgS))
7. KUCHAROVÁ, Gabriela Krestián. Batolátá komunikují pomocou znakov. *Zajtrajšie noviny* [online]. 2018 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <http://zajtrajsienoviny.sk/2018/01/batolata-komunikuju-pomocou-znakov/>
8. Research. *Baby Signs South Asia : Baby Sign Language for Parents and Babies* [online]. Gurgaon: Baby Signs, 2010 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z: <http://www.babysignssouthasia.com/research.php>
9. The science of gestures: We learn faster when we talk with our hands. *Parenting science* [online]. Gwen Dewar, 2006 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.parentingscience.com/gestures.html>

Zdroje obrázků:

1. Baby Sign Language Chart. In: *Baby Sign Language* [online]. Baby Sign Language, ©2020 [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://www.babysignlanguage.com/chart/?v=928568b84963>

Seznam tabulek a grafů:

Graf č. 1: Věk dětí

Graf č. 2: Období užívání prvních znaků

Graf č. 3: Upřednostňovaný druh komunikace dítěte v jednom roce

Graf č. 4: Porovnání vývoje znakujících a neznakujících dětí

Graf č. 5: Oblast vývoje, v níž byl náskok dítěte zaznamenán

Graf č. 6: Vývojový náskok dítěte v návaznosti na vědecký podklad Baby Signs

Graf č. 7: Přínos metody Baby Signs

Graf č. 8: Povědomí matek o metodě a kurzu Baby Signs

Graf č. 9: Předchozí zkušenosti s metodou Baby Signs

Graf č. 10: Aktivita dítěte při výuce znakům

Graf č. 11: Opakování znaků před dítětem mimo kurz lekce Baby Signs

Graf č. 12: Doba potřebná u dítěte k osvojení znaku

Graf č. 13: Pohled matek na uplatnění metody Baby Signs

Graf č. 14: Způsob vyjadřování dítěte učeného znakům Baby Signs

Graf č. 15: Názor matek na doporučení metody Baby Signs

Tabulka č. 1: Průběh realizace výzkumného šetření

Tabulka č. 2: Období evidentního vývojového náskoku znakujícího dítěte

Tabulka č. 3: Věk dětí při zahájení kurzu Baby Signs